

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1939: 45
FÖRSVARSDEPARTEMENTET

SOCIALA FÖRSVARSBEREDSKAPSKOMMITTÉN

BETÄNKANDE

Del II

FÖRSLAG TILL BESTÄMMELSER OM

UTRYMNINGSHJÄLP

OCH

AVLÖNING AV VISS LUFTSKYDDSPERSONAL

M. M.

S T O C K H O L M

1 9 3 9

Statens offentliga utredningar 1939

Kronologisk förteckning

1. Betänkande angående grunder för intagning av enskild väg till allmänt underhåll ävensom angående statsbidrag till enskilda vägar. Svenska Tryckeri a.-b. 59 s. **K.**
2. Utredning och förslag rörande plats i Stockholms skärgård för förläggning av Stockholms örlogsbas. Beckman. 30, 87 s. 6 kartor. **Fö.**
3. Betänkande med förslag till taxa för befördring av gods m. m. å statens järnvägar. Beckman. 206 s. **K.**
4. Svensk namnbok till vägledning vid val av nya släktnamn. Lund, Blom. v. 106 s. **Ju.**
5. Betänkande angående revision av tjänsteförteckningen i vad avser statens affärsdrivande verk. Norstedt. 163 s. **Fi.**
6. Underlättandet av kvinnornas arbete i de mindre lanthemmen. Kihlström. 126 s. **Jo.**
7. Betänkande angående justitiekanslerns, justitieombudsmannens och militieombudsmannens allmänna ämbetsställning m. m. Norstedt. 128 s. **Ju.**
8. Betänkande med förslag till exporttariffer. Beckman. 20 s. **K.**
9. 1937 års landsfiskals- och stadsfiskalsutredning. Betänkande med förslag till omorganisation av landsfiskals- och stadsfiskalsbefattningarna m. m. Norstedt. 341 s. **Ju.**
10. 1936 års lönekommitté. Betänkande med förslag till militärt icke-ordinariereglemente. Marcus. 130 s. **Fi.**
11. Betänkande och förslag rörande befrämjande av avsättningen av den svenska stenindustriens produkter. Idun. 319 s. **H.**
12. Betänkande rörande industriellt utnyttjande av halm. Heggström. 125 s. **Jo.**
13. Rationaliseringsutredningens betänkande. Del 1. Motiv och förslag. Marcus. 257 s. **S.**
14. Rationaliseringsutredningens betänkande. Del 2. Verkställda undersökningar. Marcus. 550 s. **S.**
15. Hembiträdesutredningens betänkande. 2. Betänkande med förslag till lag om reglering av anställnings- och arbetsförhållandena inom det husliga arbetet. Heggström. 194 s. **S.**
16. Utredning och förslag angående fortsatt förstatligande av kommunala mellanskolor. Heggström. x, 157 s. **E.**
17. Utredning och förslag rörande fri undervisningsmateriel för folk- o. fortsättningssskolor. Heggström. 224 s. **E.**
18. 1938 års arvskattekommitté. Betänkande med förslag till förordning om arvs- och gåvoskatt m. m. Marcus. 264 s. **Fi.**
19. Betänkande om statstjänstemäns ställning vid arbetskonflikter. Marcus. 82 s. **Fi.**
20. Betänkande med förslag till vissa ändringar i beklädnadsreglementet för polispersonalen m. m. Beckman. 28 s. **S.**
21. Betänkande med förslag till ändringar i vissa delar av sjömanslagen m. m. Norstedt. 39 s. **Ju.**
22. Betänkande och förslag angående vissa med beviljande av tillstånd till yrkesmässig automobiltrafik förenade frågor. Heggström. (2), 74 s. **K.**
23. Ledningen av landstingens hälso- och sjukvårdsverksamhet. Beckman. 105 s. **S.**
24. Arbetslöshetsräkningen den 31 augusti 1937. Del 2. Arbetsförhållande m. m. Beckman. 117 s. **S.**
25. Betänkande med förslag till lag om arbetsfostran m. m. Marcus. viij, 134, 138, 142 s. **Ju.**
26. Sociala försvarsberedskapskommittén. Betänkande. Del 1. Förslag till familjebidragsslag m. m. Beckman. 75 s. **Fö.**
27. Betänkande med utredning och förslag angående rätt för folkskollärare m. fl. att inskrivas vid universitet och högskolor samt där avlägga examina. Heggström. 80 s. **E.**
28. Betänkande rörande ett ändamålsenligt utnyttjande av kronans fiskevatten. Idun. 237 s. 1 karta. **Jo.**
29. 1937 års domsagoutredning. Betänkande med förslag till omorganisation av domsagoförvaltningen samt löne reglering för domsagopersonalen. Norstedt. 126 s. **Ju.**
30. Betänkande med utredning och förslag rörande tillgodoseendet av behovet av allmänna samlingslokaler. Marcus. 134 s. **S.**
31. Betänkande angående vissa med vården av civila patienter å garnisonsjukhusen sammanhängande organisationsfrågor. Beckman. 75 s. **Fö.**
32. Betänkande angående revision av tryckfrihetsförordningens ansvarighetsregler och därmed sammanhängande förhållanden. Norstedt. 61 s. **Ju.**
33. Betänkande med förslag till ändringar i förmynderskapslagstiftningen. Av Å. Holmbäck. Uppsala, Almqvist & Wiksell. 92 s. **Ju.**
34. Betänkande med förslag rörande skärgårdarnas behov av förbättrade kommunikationer. Del 1. Beckman. 200 s. 8 bil. **K.**
35. Dragbilar. Betänkande med förslag till klassificering av vissa för framdragande av släpfordon eller arbetsredskap ombyggda bilar. Heggström. 64 s. **K.**
36. Nytt förslag till riktlinjer för bestämmandet av ersättning för tjänstebostad. Marcus. 36 s. **Fi.**
37. Betänkande med förslag till kungörelse med vissa föreskrifter angående tillverkning av bröd efter vikt m. m. Heggström. 58 s. **S.**
38. 1936 års lönekommitté. Betänkande med förslag till manskapsavlösningsreglemente. Marcus. 256 s. **Fi.**
39. Utredning och förslag angående de kommunala flickskolornas organisation. Heggström. 74 s. **E.**
40. Betänkande angående åtgärder till motverkande av vattenförorening m. m. 1. Förslag och motivering. Norstedt. 274 s. **Ju.**
41. 1938 års docentutredning. Betänkande och förslag rörande docentinstitutionen. Uppsala, Almqvist & Wiksell. 159 s. **E.**
42. Betänkande med utredning och förslag angående civilbefolkningens försende med gasmasker samt inrättande av skyddsrum för luftskyddsändamål. Heggström. vj, 64 s. **S.**
43. Betänkande med utredning och förslag angående rekryteringen av försvarsväsendets officerskårer m. m. Beckman. 283 s. **Fö.**
44. Utredning angående statsdepartementens organisation och därmed sammanhängande frågor. Norstedt. 93 s. **Ju.**
45. Sociala försvarsberedskapskommittén. Betänkande. Del 2. Förslag till bestämmelser om utrymningshjälp och avlöning av viss luftskyddspersonal m. m. Beckman. 52 s. **Fö.**

Anm. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. **K.** = ecklesiastikdepartementet. **Jo.** = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1939: 45
FÖRSVARSDEPARTEMENTET

SOCIALA FÖRSVARSBEREDSKAPSKOMMITTÉN

BETÄNKANDE

Del II

FÖRSLAG TILL BESTÄMMELSER OM

UTRYMNINGSHJÄLP

OCH

AVLÖNING AV VISS LUFTSKYDDSPERSONAL

M. M.

STOCKHOLM 1939
K. L. BECKMANS BOKTRYCKERI

[2740 39]

SOCIETY OF AMERICAN ENGINEERS
MEMBER

OF THE

ENGINEERING AND TECHNOLOGY

UTRYNINGSHALP

OF THE

VALUING AND APPRAISING PERSONAL

PROPERTY

FOR THE YEAR 1911

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
Skrivelse till statsrådet och chefen för Kungl. försvarsdepartementet	5

Motiv.

<i>Bestämmelser om utrymningshjälp</i>	7
Utrymningshjälpen i Finland	7
Allmän motivering	7
Särskild motivering till förordning om utrymningshjälp	18
Särskild motivering till lag om skyldighet att utgiva ersättning för utrymningshjälp	22
<i>Bestämmelser om avlöning av viss luftskyddspersonal</i>	27
Allmän motivering	27
Särskild motivering till förordning angående grunderna för avlöning av viss personal tillhörande det allmänna luftskyddet	31
<i>Vissa bestämmelser rörande utsökning m. m.</i>	36

Författningsförslag.

Bilaga 1. Förslag till Förordning om utrymningshjälp	38
Bilaga 2. Förslag till Lag om skyldighet att utgiva ersättning för utrymningshjälp	43
Bilaga 3. Förslag till Förordning angående grunderna för avlöning av viss personal tillhörande det allmänna luftskyddet	48
Bilaga 4. Förslag till Lag med särskilda bestämmelser rörande utsökning hos vissa personer vid utrymning eller fullgörande av luftskyddstjänst m. m.	51

THE HISTORY OF THE UNITED STATES

The history of the United States is a story of growth and change. It begins with the first settlers, who came to the Americas in search of new lands and opportunities. Over time, these small colonies grew into a powerful nation, shaped by the struggles and triumphs of its people. The American Revolution was a pivotal moment, as the colonies fought for independence from British rule. This led to the creation of a new government, based on the principles of liberty and justice for all. The United States has since played a significant role in world affairs, standing for freedom and democracy. Its history is a testament to the power of the human spirit and the ability of a nation to overcome adversity.

Till

Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. försvarsdepartementet.

Sociala försvarsberedskapskommittén får härmed vördsamt avgiva andra delen av kommitténs tryckta betänkande, innefattande förslag till bestämmelser om utrymningshjälp, om grunderna för avlöning av viss personal tillhörande det allmänna luftskyddet och om utsökning hos vissa personer vid utrymning eller fullgörande av luftskyddstjänst m. m. Kommittén har vid utarbetandet av denna del av betänkandet haft oförändrad sammansättning och sålunda bestått av landshövdingen A. N. Thomson, direktören A. T. N. Gabrielsson, docenten E. W. Håstad, ledamöterna av riksdagens andra kammar fru Elsa Johansson, J. A. L. Persson och N. I. Johansson samt byråinspektören S. A. Skogh. Såsom kommitténs sekreterare har tjänstgjort hovrättsrådet T. L. Munk af Rosenschöld och såsom biträdande sekreterare förste amanuensen G. A. Christianson.

För de för utredningsarbetet meddelade direktiven har redogjorts i första delen av betänkandet (statens offentliga utredningar 1939: 26). De allmänna synpunkter på kommitténs arbete, som kommittén framlagt i skrivelse den 3 september 1939 i samband med avgivande av nämnda del av betänkandet, hava i det väsentliga sin giltighet även beträffande den del av kommitténs arbete, som nu avslutats.

Kommittén har efter avgivandet av det första delbetänkandet i anledning av remisser avgivit utlåtanden den 23 september 1939 dels över ett av försäkringsinspektionen väckt förslag om utredning av vissa frågor rörande försäkringsväsendet i krig och dels över ett förslag till reglemente angående sjukvård åt personal tillhörande försvarsväsendet m. fl. vid krig eller krigsfara.

Samtidigt med avgivandet av denna del av betänkandet överlämnar kommittén ett icke tryckt förslag, åtföljt av motiv, till förordning om familjebidrag åt värnpliktiga under tjänstgöring i fredstid och till kungörelse med närmare bestämmelser angående tillämpning av sagda förordning.

Stockholm den 22 december 1939.

A. THOMSON

A. GABRIELSSON

ELIS HÅSTAD

ELSA JOHANSSON

IVAR JOHANSSON

J. A. PERSSON

SVEN SKOGH

/ Th. Munck af Rosenschöld.

MOTIV.

Bestämmelser om utrymningshjälp.

Utrymningshjälpen i Finland.

Enligt från de finska myndigheterna i början av november månad 1939 lämnade uppgifter skiljer man i fråga om civilbefolkningens utrymning i luftskyddssyfte på tre kategorier av utrymning, nämligen tvångsevakueri ng i viss omfattning av en del orter enligt gällande lag om krigstillstånd, frivillig evakueri ng från orter, beträffande vilka tvångsevakueri ng av vissa kategorier påbjudits, samt annan frivillig evakueri ng.

Kostnader i samband med tvångsevakueri ng skola jämlikt bestämmelse i lagen om krigstillstånd i mån av behov helt bestridas av statsmedel. Sålunda ställas fribiljetter å järnväg, bussar m. m. till de evakuerandes förfogande för färden till anvisade platser. Jämväl kostnaderna för inkvarteri ng och förplägnad å förläggningssorten bestridas av statsmedel. Motsvarande gäller den frivilliga evakueri ng av orter, för vilka tvångsevakueri ng påbjudits.

Den frivilliga evakueri ng i övrigt sker i princip på de evakuerandes egen bekostnad. Något bidrag för försörjning å den nya uppehållsorten utbetalas sålunda icke. Därest vederbörande komma att sakna medel för sitt uppehälle, få fattigvårdsmyndigheterna inskrida. Emellertid lämnas åt medellösa personer samt åt åldringar och sjuka, vilka icke kunna sköta sig själva, fribiljetter å järnväg för fram- och återresa till av vederbörande själva angivna orter.

Enligt lagen om krigstillstånd skall den hjälp, som lämnas de evakuerande, beredas dem genom statens försorg. I praktiken har det emellertid visat sig nödvändigt att ordna saken så, att de kommunala folkförsörjningsnämnderna omhänderha dessa angelägenheter. Genom en ändring den 4 november 1939 i lagen om krigstillstånd har därför bestämts, att kommun genom beslut i statsrådet kan åläggas att med anlitan de av lämplig kommunal nämnd draga försorg om evakuerade personers inkvarteri ng och förplägnad och att vidtaga därtill nödiga förberedande åtgärder. Denna lagändring avser icke att göra någon ändring i principen, att inkvarterings- och förplägnadskostnaderna i samband med tvångsevakueri ng skola bestridas av statsmedel; däremot skola kommunerna bestrida de övriga kostnader, som föranledas av nämndens verksamhet på ifrågavarande område.

Enligt uppgift utgöra de kontanta understöden per dag, där sådana förekomma, 12 mark för vuxna och 8 mark för barn.

Allmän motivering.

Enligt 2 § lagen den 31 mars 1938 (nr 90) om förfoganderätt för luftskyddets behov äger Konungen eller, efter Konungens förordnande, läns-

styrelse eller annan myndighet föreskriva, att invånare å ort, som hotas av anfall från luften, skola taga uppehåll utom sin bostad eller bostadsort ävensom, i den mån det prövas nödvändigt, bestämma, varest uppehåll skall tagas.

I motiveringen till detta stadgande har civila luftskyddsutredningen framhållit, att en förutsättning för att stadgandet skulle kunna göras gällande vore, att utrymningen organiserats såvitt anginge transport, förplägnad, inkvartering och ekonomiskt stöd åt den del av befolkningen, som skulle flytta bort. I anslutning härtill har chefen för socialdepartementet i proposition nr 4 till 1938 års riksdag anfört, att det torde ligga i sakens natur, att en person icke kunde fällas till straff för överträdelse av myndighets föreskrift i sådant fall, då det erfordrats vissa resurser för att ställa sig föreskriften till efterrättelse, men dessa saknats.

Till grund för utrymningsens planläggning och organiserande ligga luftskyddsinspektionens allmänna anvisningar nr 11. Enligt dessa omfattar utrymningen — som endast planlägges för ett begränsat antal luftskyddsorter — följande befolkningsgrupper, nämligen:

1. barn i åldern 9 till 14 år med lärare,
2. barn under 9 år med mödrar eller vårdarinnor, ävensom blivande mödrar, samt

3. icke arbetsföra (gamla, lytta, sjuka).

Därjämte räknar man i anvisningarna med en frivillig omflyttning från en luftskyddsorts centrala delar till förstäder.

För gruppen 1 är utrymningen obligatorisk, under det att den för grupperna 2 och 3 är frivillig. Beträffande den första kategorien omfattar planläggningen kollektiv utflyttning av skolklasser, för vilka resa, inkvartering och förplägnad ordnas genom myndigheternas försorg. I fråga om de båda senare kategorierna är avsett, att resa och inkvartering genom myndigheternas försorg skall beredas dem, vilka icke själva kunna sörja därför.

Av det anförda framgår, att en viss hjälp, i det följande benämnd *utrymningshjälp*, skall kunna lämnas åt personer, som utrymma en luftskyddsort. Utrymningshjälp kan emellertid bliva av nöden även vid annan utrymning än sådan, som direkt föranledes av luftskyddshänsyn, t. ex. vid utrymning av en fästning eller då utrymning sker i anledning av en fiendes inträngande i landet. Bestämmelserna om utrymningshjälp torde därför böra göras tillämpliga å varje utrymning i anledning av krig eller krigsfara av luftskyddsart eller annat område, däri inbegripet s. k. omflyttning inom en luftskyddsort.

Såsom former för utrymningshjälp kunna tydligen ifrågakomma hjälp in natura och kontant bidrag. Därjämte erfordras särskilda bestämmelser för att reglera rätten till sjukvård för de utflyttade, bland annat till förebyggande av att den, som tagit sin tillflykt till ett annat län än det, varest han är bosatt, nödgas betala sjukhusvård efter den för utomlänspatienter gällande taxan. Man torde böra räkna med, att utrymningshjälpen i stor utsträckning, framför allt under första skedet av en utrymning, måste tillhandahållas in natura. Såsom former för dylik *naturahjälp* äro att taga i betraktande

transport, förplägnad och inkvartering. Ett väsentligt skäl varför man måste tillmäta naturahjälpen stor betydelse är, att den enskilde i många fall icke är hjälpt genom kontanta bidrag utan därutöver måste erhålla stödet av myndigheternas förfoganderätt över transportmedel, bostäder och förnödenheter. Härtill kommer, att, då utrymningen företrädesvis avser arbetsoförmögna äldre personer samt barn, en direkt vård i många fall blir behöflig. Det ligger emellertid i sakens natur, att tillhandahållandet av naturahjälpen väsentligen blir en organisationsangelägenhet, som näppeligen bör i detalj regleras genom författningsbestämmelser men för vilken luftskyddsinspektionens anvisningar torde få bli normgivande. Vissa allmänna regler avseende utrymningshjälp över huvud torde dock böra meddelas i författningsväg, framför allt beträffande vilka som äro hjälpberättigade, förutsättningarna i övrigt för erhållande av hjälp, vem som skall tillhandahålla hjälpen och huruvida ersättningsskyldighet för denna skall föreligga. Vad särskilt beträffar kostnaden för naturahjälpen, torde det icke vara möjligt att fastslå någon viss maximikostnad per individ. I den mån bostäder och andra förnödenheter tvångsvis tagas i anspråk enligt lagen om förfoganderätt för luftskyddets behov, bestämmes ersättningen i den för rekvisition stadgade ordningen. Man räknar vidare med att förbättringsarbeten i stor utsträckning måste vidtagas å de bostäder, som äro avsedda att tagas i anspråk vid utrymningen, och uppenbarligen kunna kostnaderna härför icke inordnas under en på förhand fastställd allmän norm. Det torde emellertid vara av vikt — framför allt med hänsyn till den återbetalningsskyldighet, som i det följande kommer att föreslås — att naturahjälpen i samband med dess meddelande åsättes visst värde. I den mån en maximering av återbetalningsskyldigheten för visst slag av naturahjälpen äger rum, bör tydligen detta maximum icke överskridas vid värderingen. Närmare föreskrifter om värderingen torde kunna meddelas genom luftskyddsinspektionens anvisningar. — I fråga om kontanthjälpen torde det vara nödvändigt att genom uttryckliga bestämmelser maximera bidragsbeloppen.

Beträffande frågan om vilka personer som böra ifrågakomma såsom hjälpberättigade, torde till en början vara klart, att utrymningshjälp skall kunna utgå till dem, som ålagts bortflytta. Man synes dock knappast kunna inskränka antalet hjälpberättigade till denna krets. Utrymningen bygger i väsentlig mån på frivillig utflyttning på uppmaning av myndighet. Skulle utrymningshjälp ej kunna medgivas vid den frivilliga utrymningen, komme mindre bemedlade att sakna möjlighet att ställa sig myndigheternas uppmaning till efterrättelse, och utrymningen skulle ej få den omfattning, som måste anses önskvärd. Härtill kommer, att det vid utrymningsansökan som regel är uteslutet att bedöma dess varaktighet, och man måste räkna med att, om utrymningen blir långvarig, många av dem, som från början själva ordnat för sig, efter längre eller kortare tid behöva det allmännas bistånd. Såsom berättigade till utrymningshjälp torde därför böra upptagas även de, som av vederbörande myndighet uppmanats bortflytta. Av luftskyddsinspektionens

anvisningar framgår, att återflyttning efter utrymning, vare sig frivillig eller obligatorisk, ej avses skola tillåtas, förrän offentlig kungörelse därom utfärdats eller medgivande i varje särskilt fall lämnats av luftskyddschefen. Denna bestämmelse — vars nödvändighet bestyrkes av erfarenheter från utlandet — medför, att man måste räkna med en tredje kategori hjälptagare, nämligen de, som annorledes än efter åläggande eller uppmaning bortflyttat och som tillhöra någon av utrymningskategorierna och därför drabbas av det allmänna återflyttningsförbudet. Det kan härvidlag röra sig såväl om personer, vilka ansett rådligast att på ett tidigare stadium lämna den hotade orten, som om sådana, vilka tillfälligt vistades på annan ort, då utrymningen anbefalldes. Ifrågavarande personer torde i fråga om rätt till utrymningshjälp böra likställas med dem, som bortflyttat efter det utrymningspåbud meddelats. Detta vinnes genom att man hänför utrymningshjälpen till personer tillhörande sådana befolkningsgrupper, vilka ålagts eller uppmanats bortflytta. Vad här sägs om bortflyttning bör äga motsvarande tillämpning å omflyttning. Därjämte bör det ligga i Kungl. Maj:ts hand att förordna om ytterligare utsträckning av rätten till utrymningshjälp.

Vad beträffar förutsättningarna i övrigt för erhållande av utrymningshjälp, synes det kommittén uppenbart, att hjälpen i princip bör utgå efter behovsprövning. Enligt kommitténs förslag till lag om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring (familjebidragslag) skulle familjepenning, avsedd för tryggnad av familjens livsuppehälle, utgå med visst grundbelopp utan behovsprövning, under det att familjepenningen i övrigt skulle utgå endast i den mån behov därav skäligen kunde antagas föreligga. Vid beloppets bestämmande skulle hänsyn tagas till familjens inkomster (utom den värnpliktiges krigslön), däremot ej till förmögenhet såsom sådan. Enligt kommitténs mening bör en strängare behovsprövning äga rum, då fråga är om utrymningshjälp. Då här ej i någon mån är fråga om lön, saknas anledning att låta viss del av utrymningshjälpen utgå utan prövning av behovet. Det gäller ju för den evakuerade att rädda sig undan den livsfara, som anses hota å utrymningsorten, och det torde därför få anses skäligt, att den, som äger besparingar, måste tillgripa sitt kapital, innan han kan påräkna hjälp från staten. Hänsyn kan emellertid endast tagas till den hjälpsökandes för tillfället disponibla inkomst eller förmögenhet, och man kan därför i undantagsfall tänka sig, att även en bemedlad person, vars tillgångar på grund av krisen blivit »fastlåsta», kan erhålla utrymningshjälp. Ytterligare ett par fall kunna tänkas, då utrymningshjälp bör kunna utgå även till icke obemedlade. Sålunda bör hinder ej möta för att en person mot kontant betalning erhåller hjälp in natura, t. ex. inkvartering, då han saknar möjlighet att själv till rimligt pris erhålla bostad eller är oförmögen att taga vård om sig själv. Vidare kan det inträffa, såsom förhållandet blir vid evakuering av en skolklass, att utrymningshjälpen av organisatoriska skäl måste utgå likformigt till en viss grupp av personer.

Beträffande storleken av utrymningshjälpen torde, såsom ovan berörts,

maximerande bestämmelser endast kunna meddelas med avseende å kontant hjälp, i det följande betecknad såsom *utrymningsbidrag*. Därvidlag har man att skilja mellan *resebidrag*, *underhållsbidrag* och *hyresbidrag*.

Storleken av resebidraget bestämmes av själva resekostnaden.

Underhållsbidraget har sin motsvarighet i den i förslaget till familjebidragslag upptagna familjepenningen, och det synes därför naturligt att anknyta till de i familjebidragslagen föreslagna beloppen. Dessa ha bestämts under hänsynstagande till den enligt folkpensioneringen gällande dyrortsgrupperingen samt utgöra högst i respektive ortsgrupper (I—III) för hustru eller, där hustru ej finnes, annan familjemedlem över 16 år, som förestår den värnpliktiges hem, 1: 75, 2: — respektive 2: 25 kronor, för annan familjemedlem över 16 år 1: —, 1: 25 respektive 1: 50 kronor och för familjemedlem under 16 år 0: 70, 0: 80 respektive 0: 90 kronor. I anslutning till denna bestämmelse har kommittén i sitt betänkande, del I, framhållit, att det icke kunde vara kommitténs uppgift att göra en egen, på insamlat nöjaktigt material grundad utredning av dyrortsfrågan utan att kommittén måst nöja sig med de utredningar härom, som förefunnos. På grundval av det sålunda föreliggande materialet har kommittén i fråga om dyrortsgradering ansett sig ej kunna göra annat än stanna för att vid normerandet av familjepenningen följa samma principer, som statsmakterna vid annan sociallagstiftning och vid löneregleringar under senare år tillämpat, d. v. s. att införa en viss ortsdifferentiering av familjepenningen. I fråga om det kontanta underhållsbidraget till evakuerade personer föreligger emellertid den väsentliga skillnaden i förhållande till de värnpliktigas familjepenning, att det i förra fallet är fråga om personer, vilka evakueras till landsbygden eller mindre samhällen, varest levnads-kostnaderna som regel äro låga, under det att i senare fallet bidraget avser personer, vilka som regel förutsättas kvarbo å sina respektive bostadsorter. Ett undantag härifrån utgör det fall, att utrymningen sker i form av omflyttning inom en luftskyddsort. Man räknar emellertid därvid med att de personer, vilka sålunda omflytta, kunna bibehålla sin ordinarie arbetsinkomst. Anförda omständigheter ha föranlett kommittén att förorda underhållsbidrag åt de evakuerade utan dyrortsgradering. Härigenom vinnes en i och för sig önskvärd förenkling av bestämmelserna. Beloppen torde böra sättas lika med familjepenningen i lägsta dyrort.

Liksom underhållsbidraget har sin motsvarighet i de värnpliktigas familjepenning har även den form av utrymningshjälp, som i det föregående betecknats såsom hyresbidrag, en motsvarighet i den föreslagna familjebidragslagen. Ej heller härvidlag kunna emellertid familjebidragslagens principer utan vidare överföras på utrymningshjälpens område. Det i förslaget till familjebidragslag upptagna hyresbidraget avser att bereda möjlighet för den värnpliktiges familj att fullgöra ingångna hyresavtal, och bestämmelsen härom bör ses i samband med övriga av kommittén föreslagna stadganden, vilka avse att bereda ett skydd för den värnpliktiges hem. Vid utrymning är situa-

tionen en annan, i det att hemmen övergivas av de evakuerade för obestämd tid, och det gäller i främsta rummet att erhålla bostad å den nya orten, *inkvarteringsorten*. Fråga uppkommer då, om staten åt en helt obemedlad skall lämna hyresbidrag såväl till den gamla bostaden i den ort, vilken skall evakueras, *utrymningsorten*, som till en ny bostad i *inkvarteringsorten*, och om det över huvud skall anses förenligt med rätten till utrymningshjälp, att den evakuerade av egna medel betalar hyra för sin vanliga bostad. Förelärande spörsmål har måhända icke fullt den räckvidd, som man vid första påseende kunde vara benägen att antaga. I de kategorier, som utrymningen avser att omfatta, ingå nämligen principiellt icke personer, som under normala förhållanden genom sitt arbete förskaffa sig medel att fullgöra sina hyresförpliktelser. En avsevärd del av dem, som skola evakueras, utgöres däremot av dessa personers hustrur och barn, och som regel torde väl de å utrymningsorten kvarblivande familjeförsörjarna kunna fullgöra såväl sina hyresförpliktelser som sin underhållsskyldighet mot den evakuerade familjen, i varje fall om en skälig begränsning göres i skyldigheten att ersätta kostnaderna för internatförlagda skolbarn. Återstoden av dem, som skola evakueras, utgöres företrädesvis av gamla, lytta eller sjuka personer. Av dessa torde ett stort antal redan före utrymningen vara understödstagare, medan andra äro i sådan ekonomisk ställning, att de kunna både fullgöra sina förpliktelser å utrymningsorten och bekosta sin inkvartering. Man torde sålunda kunna utgå ifrån, att det stora flertalet evakuerade icke äro i verkligt behov av hjälp till hyra å utrymningsorten. Det kan dock icke betvivlas, att därest möjlighet till sådan hjälp bereddes, en mängd ansökningar om bidrag skulle göras, utan att strängt taget behov därav föreläge, och det skulle erbjuda stora svårigheter för den prövande myndigheten att begränsa hjälpen till de verkligt behövande. I en sådan situation, då utrymningshjälp lämnas, måste helt naturligt den strängaste sparsamhet med allmänna medel iakttagas, och kommittén hyser därför ur ekonomiska synpunkter betänkligheter mot att låta utrymningshjälp avse även hyran å utrymningsorten. Härtill kommer, att i en ort, som anses särskilt hotad av bombanfall — och endast för sådana planeras utrymning — någon trygghet för hemmets bevarande över huvud icke kan beredas. Kommittén har därför stannat för att föreslå en begränsning av hyresbidraget till att avse bostad å *inkvarteringsorten* (för den händelse bostad icke tillhandahålles *in natura*). Emellertid har kommittén ansett det påkallat, att för de evakuerades del föreslå vissa särskilda bestämmelser, i viss mån motsvarande dem, som föreslagits — och delvis redan genomförts — beträffande värnpliktiga. Genom dessa bestämmelser (sid. 36 f) beredes ett visst skydd mot exekutiva åtgärder avseende de evakuerades bohag och arbetsredskap. Vad beträffar den evakuerades bostad i *inkvarteringsorten*, kan det tydligen endast bli fråga att tillgodose ett tämligen nödtorftigt bostadsbehov. En maximering av hyresbidraget torde därför böra ske. Hänsyn måste därvid tagas till att bidraget skall avse möblerad bostad samt förslå till bränslekostnad. Lämpligt maximum, per dag räknat, har kommittén ansett

vara för ensam person över 16 år och person, som förestår hushållet för familj, 60 öre och för annan person 30 öre. Detta motsvarar en maximihyra av 36 kronor i månaden för hustru och två barn. Det må starkt betonas, att här är fråga om maximibelopp, och att med hänsyn till hyresnivån på landsbygden beloppen mångenstädes torde kunna antagas bli lägre. — Någon maximering av rätten till sjukhjälp synes icke erforderlig, då härvidlag vederbörliga taxor för lasarettsvård och läkarvård måste lända till efterrättelse. Att sjukvården icke kan utgå efter andra normer än dem, som eljest tillämpas vid sjukvård åt mindre bemedlade, torde ligga i öppen dag.

I förslaget till familjebidragslag har upptagits en bestämmelse (16 §), enligt vilken Konungen äger att föreskriva skyldighet för bidragstagare att hos organ för den offentliga arbetsförmedlingen anmäla sig såsom arbetssökande samt antaga lämpligt arbete, i den mån sådant erbjudes. I motiven till detta stadgande har framhållits, att begreppet »lämpligt arbete» erhållit en i författningarna om arbetslöshetsförsäkring och arbetslöshetshjälp bestämd betydelse, vilken borde vara normerande även vid tillämpningen av den föreslagna lagstiftningen. En motsvarande bestämmelse med avseende å dem, som erhålla utrymningshjälp, skulle med hänsyn till det stora antalet bland dem förekommande icke arbetsföra måhända vara av mindre praktisk betydelse, men principiellt bör samma regel gälla. Den skillnaden synes dock böra göras, att vid utrymning arbetsförmedlingsplikt i princip skall föreligga för arbetsföra och att det skall ankomma på vederbörande myndighet att under beaktande av arbetsmarknadens krav avgöra, om och när denna skyldighet skall göras gällande. De evakuerades arbetsplikt torde emellertid icke kunna tillfredsställande regleras enbart genom en sådan bestämmelse, som den nu angivna. Självva utrymningen och de evakuerades vistelse på inkvarteringsorten medföra en mängd arbetsuppgifter, och det skulle utan tvivel vara stötande, om dessa skulle utföras av ortsbefolkningen utan att de evakuerade i mån av förmåga lämnade sitt bistånd. Exempel på sådana arbetsuppgifter äro enklare arbeten för förbättring av byggnader, hantlangning av olika slag, körsior, vedhuggning, vattenbäring, matlagning, städning, tvätt o. s. v. Det bör självfallet åligga envar evakuerad att i mån av förmåga utan särskild ersättning biträda med dylikt arbete. Övervakandet av att denna skyldighet fullgöres torde böra ankomma på den myndighet, som handhar utrymningshjälpen. För verkligt yrkesarbete, som utföres åt staten eller inkvarteringsvårdar, bör givetvis betalning utgå efter de grunder, som tillämpas i allmänna marknaden.

I fråga om bestridandet av kostnaderna för utrymningen må erinras därom, att civila luftskyddsutredningen i sitt betänkande (statens offentliga utredningar 1936: 57, sid. 128) anslutit sig till den redan av 1928 års luftförsvarsutredning intagna ståndpunkten, att dessa kostnader som allmän princip borde bestridas av staten. I proposition till 1937 års riksdag med förslag till luftskyddslag (nr 211, sid. 18) har Kungl. Maj:t efter föredragning av dåvarande chefen för socialdepartementet biträtt denna mening, som även

vunnit riksdagens bifall. Något undantag från denna regel beträffande utrymning ifrågasattes ej i samband med luftskyddslagens tillkomst, och statens principiella skyldighet att sörja även för den del av luftskyddet, till vilken utrymningshjälpen är att hänföra, kan i viss mån sägas ha bekräftats genom den av 1938 års riksdag antagna lagen om förfoganderätt för luftskyddets behov, enligt vilken ersättning för byggnader m. m., som tagas i anspråk för luftskyddet, skall gäldas av staten. Något uttryckligt ståndpunkttagande från statsmakternas sida till frågan om själva understödsverksamhetens bekostande har dock icke skett, och det torde därför bära närmare övervägas, om på denna punkt något undantag bör göras från statens allmänna skyldighet att bekosta luftskyddet. Till förmån för ett sådant undantag talar, utom statsfinansiella skäl, att understödsverksamheten sedan gammalt i främsta rummet ansetts såsom en kommunal angelägenhet. Kommunernas ställning såsom målsmän för den sociala hjälpverksamheten har emellertid under de senare decennierna blivit mindre framträdande i och med införandet av ett flertal nya former för social hjälp, som i större eller mindre utsträckning bekostas av staten, såsom folkpension, barnbidrag, moderskapspenning, mödrahjälp, blindhetsersättning, olika slag av socialförsäkring, vissa slag av sjukvård, arbetslöshetshjälp m. m. De nu anförda synpunkterna lämna dock föga ledning för ett ståndpunkttagande i kostnadsfrågan, utan hänsyn torde i främsta rummet få tagas till förhållandena, sådana de gestalta sig under luftskyddstillstånd. Situationen är då sådan, att utrymningsorten väntas bli utsatt eller måhända redan utsatts för flyganfall, och vissa befolkningsgrupper ha hänvisats till andra orter. I avsaknad av bestämmelser om utrymningshjälp skulle dessa senare orter vara skyldiga att lämna hjälp — fattigvård — och därefter äga regressrätt mot den evakuerades hemortskommun. Denna anordning lär svårligen kunna tillämpas i fråga om utrymningshjälp, då det icke kan förväntas, att de ofta små och obemedlade inkvarteringskommunerna skola kunna förskjuta de avsevärda belopp, som mången gång erfordras. Av samma anledning kan det än mindre ifrågasättas, att dessa kommuner skola slutligen vidkännas någon del av kostnaderna för inkvarteringshjälpen. Vad utrymningskommunen beträffar kan utrymningen uppenbarligen medföra en lindring i fattigvårdsbördan genom att en del av fattigvårdsklientelet evakueras och erhåller utrymningshjälp. Det synes skäligt, att kommunen blir betalningsskyldig för sådan utrymningshjälp. Av praktiska skäl torde det emellertid vara nödvändigt att begränsa denna betalningsskyldighet till att avse utrymningshjälp (utom resa) åt personer, vilka mottagits till stadigvarande försörjning eller omhändertagits av barnavårdsnämnd. Därest kommunen helt eller delvis skulle bekosta utrymningshjälpen även i övrigt, skulle på den ifrågavarande kommunen läggas en börda, var till i fråga om icke utrymda kommuner motsvarighet skulle saknas. Detta synes knappast förenligt med rättvisa och billighet, i synnerhet om man betänker, att den ifrågavarande kommunen mänskligt att döma måste bli mera utsatt för ett luftkrigs verkningar än de icke evakuerade kommunerna och att i

varje fall utrymningen i sig själv innebär allvarliga rubbningar i kommunens ekonomiska liv, ägnade att minska dess skattekraft. Kommittén kan således icke finna annat än att staten bör svara även för de luftskyddskostnader, som förorsakas av utrymningshjälpen, dock med nyssnämnda undantag beträffande fattigvårds- och barnavårdsklientelet. Även i sistnämnda fall kan emellertid staten av organisatoriska hänsyn komma att förskjuta kostnaderna.

I fråga om hjälpverksamhetens organisation har kommittén, i enlighet med luftskyddsinspektionens anvisningar, utgått ifrån att utrymningshjälpen in natura skall handhavas av luftskyddsmyndigheterna, d. v. s. länsstyrelserna och under dem lydande luftskyddschefer eller för utrymningen särskilt tillsatta luftskyddsorgan. Då naturhjälp och kontanthjälp komplettera varandra på sådant sätt, att de i organisatoriskt hänseende svårligen kunna särskiljas, har kommittén funnit det naturligt, att luftskyddsmyndigheterna anförtros jämväl utrymningsbidragens och sjukhjälpens administrerande. Det bör sålunda ankomma på myndighet i utrymningsorten att meddela resehjälp vid själva utrymningen och på myndighet i inkvarteringsorten att tillhandahålla den hjälp, som där kan bliva av nöden. Kommittén, som förutsätter att särskild personal måste ställas till luftskyddschefernas förfogande för arbetet med utrymningen och utrymningshjälpen, vill i detta sammanhang framhålla vikten av att därvid personer med erfarenhet från socialt arbete knyts till luftskyddsmyndigheterna.

Vad beträffar frågan huruvida skyldighet skall föreligga för den, som mottagit utrymningshjälp, att till staten utgiva ersättning för hjälpen må till en början erinras därom, att i kommitténs förslag till familjebidragslag någon återbetalningsskyldighet icke stadgats. Detta sammanhänger dels med familjebidragets karaktär av lön och dels därmed, att kommittén ansett en effektiv behovsprövning kunna vinnas genom att familjebidragsärendenas handläggning anförtros åt kommunala organ och genom en viss kommunal bidragsskyldighet. I fråga om utrymningsbidragen ligger saken annorlunda till. Något utrymme för lönesynpunkten finnes icke, och någon möjlighet att stadga kommunal bidragsplikt har, såsom av det föregående framgår, ansetts som regel icke föreligga. I varje fall gäller det sist sagda i fråga om den kommun, varest bidragen skola utbetalas. Man kan sålunda icke räkna med någon verkligt effektiv kommunal medverkan vid behovsprövningen. Även eljest möta stora svårigheter för en tillfredsställande behovsprövning. Utrymningen måste som regel försiggå med största skyndsamhet, och det torde därför vara omöjligt att å utrymningsorten i samband med utflyttningen — då hjälp till resa lämnas — verkställa någon verklig prövning av hjälpbehovet. Även å inkvarteringsorten, varest den evakuerades personliga förhållanden äro okända, är det svårt att vinna erforderlig kontroll av hjälpbehovet, i varje fall till en början, innan kommunikation med myndigheterna i utrymningsorten kunnat äga rum. Skulle återbetalningsskyldighet ej finnas, kan det befaras, att ett stort antal personer — under ett förklarligt tryck av ovissa framtidsutsikter — förskaffade sig utrymningshjälp utan att trängande behov

därav föreläge. Emellertid måste, såsom förut framhållits, missbruk av hjälp-möjligheterna i görligaste mån förhindras, och något bättre medel härför än att i princip stadga återbetalningsskyldighet har kommittén icke kunnat utfinna. Härtill kommer, att utrymningshjälpen i icke ringa utsträckning av organisatoriska skäl måste utgå även i sådana fall, där behov av ekonomisk hjälp icke föreligger, såsom förhållandet kan vara vid evakuering av skolklasser. Inom kommittén har framhållits, att i sistnämnda fall det allmänna och ej den enskilde avgjorde, huruvida och till vilken storlek hjälp skulle utgå, samt att kostnaderna för det administrationsarbete, som erfordras för beloppens återkrävande, kunna tänkas komma att överstiga vad som inflyter. Kommittén har emellertid ansett det vara för statsfinanserna i det stora hela förmånligast, om det principiella kravet på återbetalningsskyldighet strängt upprätthålles. Självfallet bör emellertid utrymningshjälpen ej betraktas såsom fattigvård.

Frågan om sättet för återbetalningsskyldighetens realiserande är i tekniskt hänseende förenad med mångahanda svårigheter och torde kräva ytterligare bearbetning. Kommittén har emellertid ansett sig icke böra dröja med att framlägga resultatet av sitt arbete på denna punkt. Ersättningsskyldighet för den lämnade hjälpen bör åligga icke blott hjälptagaren själv utan även, i mån av underhållsskyldighet, dennes gentemot honom försörjningspliktiga anhöriga. Såsom en självfallen utgångspunkt bör vidare gälla, att kravet på återbetalning ej bör få motverka syftet med hjälpen. I följd härav bör ersättningsskyldighet ej göras gällande mot hjälptagaren, medan utrymningen pågår, såvida ej anledning finnes antaga, att betalningsskyldigheten kan fullgöras. Vidare bör under utrymningstiden en underhållsskyldig anförvant till hjälptagaren krävas på ersättning endast under förutsättning, att det finnes anledning antaga, att underhållsskyldigheten åsidosättes. Det normala kan sålunda sägas vara, att ersättningsskyldigheten först efter utrymningsens upphörande göres gällande.

Särskilt i ett fall, som i det föregående berörts, har emellertid kommittén ansett ersättningsskyldigheten böra göras gällande snarast möjligt efter utrymningsens påbörjande, nämligen då fråga är om barn, tillhörande utrymd skolklass. Här har det av praktiska skäl ansetts lämpligast att fixera ett bestämt bidragsbelopp per dag för varje barn, avsett att utgöra ersättning för alla av utrymningen förorsakade kostnader, således även resor och sjukvård. Detta belopp torde böra sättas lika med det, som föreslagits såsom underhållsbidrag för barn, d. v. s. 70 öre. Betalningen bör erläggas månadsvis i efterskott. På ansökan av den underhållspliktige bör befrielse helt eller delvis från ersättningsskyldigheten kunna meddelas.

Vissa undantag från ersättningsskyldigheten torde vara ofrånkomliga. Till en början synes det skäligt, att den, som vid utrymningsens början ännu icke uppnått 16 års ålder, befrias från återbetalningsskyldighet eller regressanspråk. Vidare torde för värnpliktiga och viss luftskyddspersonal en motsvarande befrielse vara motiverad. Till denna fråga återkommer kommittén i den särskilda motiveringen. Slutligen kunna sådana förhållanden tänkas,

att utrymningshjälp — t. ex. transporter och förplägnad — ställes till förfogande vare sig under uttrycklig förklaring, att hjälpen meddelas utan ersättningsskyldighet, eller utan att någon kontroll utövas i fråga om vilka personer som mottaga hjälpen. I dylika fall bör ersättningsskyldighet tydligen icke föreligga.

I fråga om ersättningsskyldighet för naturahjälp synes den begränsningen av ersättningsskyldigheten böra stadgas, att ersättningen ej må överstiga det belopp, som skulle hava utgått, därest hjälpen haft form av kontant utrymningsbidrag.

En långvarig utrymning kan givetvis medföra, att de evakuerades och familjeförsörjarnas ersättningsskyldighet gentemot staten kan komma att uppgå till avsevärda belopp. En begränsning av ersättningsskyldigheten synes därför böra genomföras, sedan utrymningen upphört. I detta hänseende föreslår kommittén, att ersättningsskyldigheten ej skall få göras gällande till högre belopp, än vederbörande med hänsyn till sin inkomst och förmögenhet kan antagas vara i stånd att erlagga inom loppet av två år efter utrymningsens upphörande. Ersättningsskyldigheten skulle således kunna tänkas fastställas till olika belopp för hjälptagaren och en mot denne försörjningspliktig person. Självfallet skulle sammanlagda ersättningsbeloppet icke få överstiga värdet av den lämnade hjälpen.

Vid sidan av nu nämnda begränsning av ersättningsskyldighetens belopp torde en preklusionstid böra stadgas för statens rätt att göra sitt ersättningsanspråk gällande. Med hänsyn till att ersättningsbeloppet skall fastställas och indrivningsåtgärder eventuellt vidtagas, inträder en viss förskjutning av den tid av två år efter utrymningsens upphörande, varunder ersättningen enligt det föregående tänkes bliva erlagd. Preklusionstiden synes därför lämpligen böra bestämmas till tre år efter utrymningsens upphörande.

I fråga om sättet för ersättningsskyldighetens realiserande har kommittén tänkt sig, att medan utrymningen varade ersättningsfrågor skulle prövas av överexekutor i utrymningsorten eller närmare bestämt i den kommun, från vilken utflyttningen skett. Härför förutsattes ett yrkande från den myndighet, som meddelat hjälpen, utom då fråga är om evakuerade skolklasser, i vilket fall prövningen kan ske på grundval av uppgifter från den lokala luftskyddsmyndigheten och inkomna ansökningar om befrielse från ersättningsskyldighet. Såsom organ för prövningen av den efter utrymningsens upphörande kvarstående ersättningsskyldigheten föreslår kommittén en kommunal nämnd, och det av kommittén tänkta förfarandet har en del beröringspunkter med fastställandet av skattskyldighet genom taxering. Debiteringen och indrivningen föreslås anförtrödd åt skatteuppbördsmyndigheterna, därvid indrivning skulle ske med motsvarande tillämpning av de för skatteuppbörd meddelade bestämmelserna. Kommittén har härvid utgått ifrån, att utnyttjandet av en befintlig organisation skulle medföra största effektivitet i förhållande till kostnaderna.

I enlighet med nu angivna riktlinjer ha inom kommittén utarbetats bestäm-

melser angående utrymningshjälp. För att tillgodose kravet på beredskap har kommittén bedrivit arbetet så, att förslag till nödiga bestämmelser skulle kunna efter kort varsel av kommittén framläggas för omedelbart utfärdande. Detta har föranlett en sådan disposition av ämnet, att i en *förordning om utrymningshjälp* (bilaga 1) sammanförts de bestämmelser, som genast måste träda i kraft vid anbefallandet av utrymning, under det att stadgandena om skyldighet att utgiva ersättning för utrymningshjälpen, vilka synts kommittén vara av mindre brådskande natur, upptagits i en särskild *lag om skyldighet att utgiva ersättning för utrymningshjälp* (bilaga 2). Därest så finnes lämpligt, torde vid utarbetandet av eventuell proposition bestämmelserna kunna givas en disposition, som mera överensstämmer med vad som eljest är brukligt.

Särskild motivering till förordningen om utrymningshjälp.

1—4 §§.

Utöver vad i den allmänna motiveringen anförts må endast framhållas, att moderskapspenning, moderskapshjälp och mödrahjälp, vartill utflyttad kvinna kan vara berättigad, ej bör tagas i betraktande vid behovsprövningen. Utrymningshjälpen är nämligen icke tillmätt så, att den kan antagas förslå till de extra kostnader, som regelmässigt äro förenade med barnsbörd.

5 §.

Enligt denna paragraf lämnas möjlighet öppen för att meddela utrymningshjälp in natura i alla de fall, då denna bidragsform finnes vara den lämpligaste. Utöver det i den allmänna motiveringen anförda må framhållas, att det stundom kan bliva nödvändigt att lämna hjälpen in natura även av den anledningen, att bidragstagare visar sig oförmögen att hushålla med det mottagna kontantbidraget.

6—10 §§.

I fråga om underhållsbidragets konstruktion har, utöver vad förut anförts, skett en avvikelse från bestämmelserna om familjepenning i 4 § av den föreslagna familjebidragslagen därutinnan, att högsta bidragsbeloppet föreslås skola utgå för person, som förestår hushåll, även om vederbörande icke fyllt 16 år. Kommittén har därvid tänkt på sådana fall, då t. ex. en 14—15 års flicka eller yngling förestår hushållet för yngre syskon. Det synes skäligt, att i dylikt fall det högre beloppet utgår till den, som förestår hushållet. En motsvarande jämkning torde böra vidtagas i tabellen, kol. 2, i 4 § av den föreslagna familjebidragslagen. Samma princip har i förevarande förslag följts vid hyresbidragets konstruktion (10 §).

Av underhållsbidraget måste någon del beräknas åtgå till smärre personliga utgifter, såsom underhåll av kläder samt toalettmedel, skrivmaterialier, porton och dylikt. För det fall att underhåll åtnjutes in natura bör därför någon

mindre del av underhållsbidraget utgå kontant. I 9 § stadgas sålunda, att i nu nämnda fall må kunna utbetalas till person över 16 år högst 50 öre eller, om han har att draga försorg om barn, högst nämnda belopp, ökat med 25 öre för varje barn, allt för dag räknat.

11 och 12 §§.

Rätten till sjukhjälp synes böra omfatta erforderlig läkar- och sjukhusvård jämte läkemedel ävensom transport till eller från läkare eller vårdanstalt. Härei inbegripes även specialistvård, då sådan anses behövlig, och över huvud varje slag av behandling, som sjukdomen kräver. Däremot har rätten till invalidvård och särskilda hjälpmedel för höjande av arbetsförmågan icke ansetts behöva regleras i detta sammanhang.

Sjukhjälpens bör kunna utgå in natura eller såsom sjukersättning. I förra fallet kräves tydligen, att vederbörande myndighet träffar avtal med den, som skall meddela sjukvården in natura, vare sig en läkare, ett sjukhus eller någon enskild, hos vilken den sjuke inackorderas. Vissa närmare föreskrifter härom torde bli erforderliga.

Enligt 17 § lagen den 22 juni 1928 om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus (svensk författningssamling 1932:114) äger den, som driver sjukhus, bestämma efter vilka grunder och till vilket belopp legosängsavgift skall erläggas för den, som är intagen å sjukhuset, och avgiften kan därvid, såsom i allmänhet sker, sättas till lägre belopp för sjuka från det landstings område eller från den kommun, som driver sjukhuset, än för andra patienter. I 12 § första stycket av förevarande förslag har, i enlighet med vad i den allmänna motiveringen anförts, upptagits en bestämmelse, som berättigar de evakuerade till sjukhusvård på samma villkor som landstingsområdets eller kommunens egna invånare. Då emellertid sjukhusets självkostnader i allmänhet flerdubbelt överstiga taxan för inomlänspatienter, förutsätter denna bestämmelse, att staten tillskjuter så stort belopp, att sjukhuset erhåller skälig ersättning för sina kostnader. Enligt 9 § lagen den 22 juni 1939 (nr 310) om sjukhusvård vid krig eller krigsfara skola kostnaderna för vård av krigsskadade (även civila) å icke-statliga sjukhus bestridas av statsmedel; enligt 10 § samma lag skall sjukhusets ersättningsanspråk prövas i den ordning, som är stadgad beträffande rekvisition. Det synes önskvärt, att vårdkostnaden, därest så kan ske, upptages i rekvisitionstaxa. I detta sammanhang må ifrågasättas, om icke bland de till riksvärderingsnämndens förfogande stående sakkunniga borde ingå en person med erfarenhet på sjukhusväsendets område. I varje fall synes det lämpligt, att nu angivna ordning får gälla även för bestämmande av ersättning till sjukhus, som meddelat sjukvård åt evakuerade, detta vare sig avtal mellan vederbörande luftskyddsmyndighet och sjukhuset träffats om naturhjälp eller evakuerad erhållit vård enligt taxan för inomlänspatienter. I senare fallet skall givetvis avdrag ske med det belopp, som patienten själv erlagt.

Kommittén har icke här kunnat ingå på de spørsmål, som kunna uppkomma

i följd av evakuerade personers medlemskap i sjukkassor, men torde få anledning att upptaga vissa därmed sammanhängande frågor i samband med fullgörandet av kommitténs uppdrag i andra delar.

13 §.

Beträffande denna paragraf hänvisas till den allmänna motiveringen. Då inom kommittén framställts önskemål om införande i författningstexten av en närmare bestämning av vad som skall förstås med lämpligt arbete, har en hänvisning gjorts till förordningen om erkända arbetslöshetskassor. Motsvarande tillägg bör göras i 16 § av kommitténs förslag till familjebidragslag.

14—21 §§.

I dessa paragrafer meddelas bestämmelser om vilka myndigheter, som skola handhava utrymningshjälpen (varutinnan hänvisas till den allmänna motiveringen), om ansökan eller anmälan, som åligger hjälpsökande, och om utrymningsbidragens utbetalande ävensom kontrollbestämmelser.

Ansökan om resehjälp måste göras redan å utrymningsorten. Där måste dessutom en uppdelning av utrymningsklientelet äga rum i sådana, för vilka endast transport behöver ordnas, sådana, åt vilka dessutom måste tillhandahållas bostad, och sådana slutligen, vilka äro oförmögna att reda sig själva och för vilka således anstaltsvård eller helinackordering måste anordnas. En dylik klassificering har kommittén, på sätt framgår av 15 §, tänkt sig skola komma till stånd genom en *anmälan* till den lokala luftskyddsmyndigheten å utrymningsorten. Då någon egentlig behovsprövning icke kan beräknas medhinnas på detta stadium, torde nu nämnda ansökningar respektive anmälningar böra avfattas enligt ett tämligen summariskt formulär. Å inkvarteringsorten bör en noggrannare behovsprövning äga rum. Man kan även här särskilja i huvudsak tre olika kategorier av hjälpsökande, vilka alla böra avgiva en utförlig deklaration angående sina ekonomiska förhållanden, nämligen dels personer, vilka på grund av förut nämnda anmälan omedelbart kommit i åtnjutande av naturahjälp, dels sådana, som omedelbart efter framkomsten ansöka om kontant underhållsbidrag och dels personer, vilka till en början kunna sörja för sig själva, men så småningom måste söka hjälp. För den första kategorien — de redan omhändertagna — kan ansökan ej anses mera brådskande, än att den bör kunna åtföljas av deklaration. För den andra kategorien kan däremot såsom det normala förutsättas, att först en summarisk ansökan avgives. Med tanke på detta och övriga fall, då deklaration ej kan åtfölja ansökan, har i 19 § stadgats, att myndighet, som beviljat utrymningshjälp utan att deklaration avgivits, skall förelägga sökanden att inom viss tid inkomma med deklaration vid äventyr, att utrymningshjälpen kan indragas. De personer slutligen, som först efter någon tid behöva hjälp, torde kunna avgiva deklaration samtidigt med ansökan. Ansöknings-, anmälnings- och deklaraionsblanketter torde böra fastställas av luftskyddsinspektionen. Vissa föreskrifter i 18 och 20 §§ ha sin motsvarighet i 8 och 15 §§ i den av kommittén

föreslagna förordningen med närmare bestämmelser angående tillämpning av familjebidragslagen (familjebidragsförordningen). Detaljbestämmelserna i övrigt i förevarande paragrafer torde icke tarva någon ytterligare belysning.

22 och 23 §§.

I 22 § ha upptagits bestämmelser om straff för underlåten uppgiftsplikt och för avgivande av oriktiga uppgifter. I anslutning härtill har i 23 § första stycket stadgats, att utrymningshjälp må kunna helt eller delvis för viss tid indragas, om hjälptagaren dömes till straff, detta vare sig 22 § tillämpas eller straffet ådömes enligt annan bestämmelse, t. ex. för fylleri.

Kommittén har emellertid ansett nu omnämnda bestämmelser icke vara tillfyllest. Under en utrymning uppkomma nämligen med nödvändighet en del problem av mer eller mindre ömtålig natur, avseende förhållandet mellan å ena sidan evakuerade personer och å andra sidan myndigheterna, ortsbefolkningen och andra evakuerade. De evakuerade lära i flertalet fall vara vana vid en avsevärt högre bostadsstandard än den, som förefinnes å in-kvarteringsorten. Vistelsen på en ödslig landsbygd kan på många storstads-människor verka deprimerande. Trångboddheten och nödvändigheten för olika familjer att dela kök m. m. kunna giva upphov till talrika konflikthanledningar. De evakuerade barnens uppförande kan hos inackorderingsvärdar och andra framkalla mer eller mindre berättigat missnöje. Dessa och andra irritationsmoment kunna medföra starka påfrestningar både för de evakuerade och för ortsbefolkningen, och den med nödvändighet schematiska planläggningen av utrymningen kan framkalla en kritik, som tager sig olämpliga former och urartar till kverulans. Det torde under sådana omständigheter vara en ofrånkomlig nödvändighet, att myndigheterna ådagalägga ett fast och resolut uppträdande och icke helt sakna medel att i disciplinär väg ingripa mot oroselement. I 23 § andra stycket har därför upptagits en bestämmelse om rätt för myndighet att i fall av olämpligt uppförande, vårdslöshet, liknöjdhet eller annan försummelse från den evakuerades sida i vissa exemplifierade eller därmed jämförliga fall meddela den försumlige varning eller helt eller delvis för viss tid avstänga honom från utrymningshjälp. Den invändningen ligger nära till hands, att dessa disciplinmedel ensidigt rikta sig mot de evakuerade. Härtill må emellertid erinras, att myndigheterna vid utövande av förfoganderätten ha anledning att avväga ingreppet i vederbörande bostads-innehavares rättssfär under hänsyntagande till det tillmötesgående, han visar i fråga om gemensamt begagnande av utrymmen eller egendom av olika slag. Här ligger i viss mån en motsvarighet till rätten att indraga utrymningshjälp.

24 och 25 §§.

Besvärsinstitutet enligt förevarande förordning är i princip anordnat på samma sätt som i förslaget till familjebidragslag (24 och 25 §§), till vilket här må hänvisas.

Såsom förut framhållits, anser kommittén erforderligt, att personer med erfarenhet från socialt arbete knyts till de lokala luftskyddsmyndigheterna. Självfallet är det av än större vikt, att dylik sakkunskap är permanent representerad inom luftskyddsinspektionen.

Särskild motivering till lag om skyldighet att utgiva ersättning för utrymningshjälp.

1—8 §§.

Beträffande dessa paragrafer kan i huvudsak hänvisas till det i den allmänna motiveringen anförda. Enligt 4 § i förslaget till förordning om utrymningshjälp förutsättes, att avtal kan träffas om utrymningshjälp in natura, t. ex. bostad eller plats å en vårdanstalt, mot kontant betalning. I sådant fall bör vederbörande myndighet kunna utkräva det avtalade beloppet utan hinder av den begränsning i rätten att göra ersättningsskyldigheten gällande, som stadgas i 2 §. Härom stadgas i 2 § tredje stycket. Utan särskilt stadgande bör givetvis den, som så önskar, kunna under pågående utrymning erlagga betalning för meddelad utrymningshjälp. Någon reduktion av beloppet med hänsyn till betalningsförmågan torde i dessa fall icke böra få ske; däremot bör den begränsningen gälla, att ersättningsskyldigheten ej må bestämmas till högre belopp, än som skulle kunna hava utgått till hjälptagaren i underhålls- respektive hyresbidrag.

I 4 § stadgas vissa undantag från den ersättningsskyldighet, som åligger enskilda hjälptagare. Dessa hava delvis berörts i den allmänna motiveringen. Bland annat stadgas befrielse för värnpliktig samt hans hustru och barn från att ersätta utrymningshjälp, som åtnjuts av den värnpliktiges familj, medan den värnpliktige varit inkallad till krigstjänstgöring. Med den värnpliktiges familj avses i detta sammanhang alla, mot vilka den värnpliktige är underhållsskyldig. Ifrågavarande bestämmelse är ett uttryck för den ståndpunkt, som kommittén intagit till frågan hur en värnpliktigs familj, som vid tiden för utrymningen åtnjuter familjebidrag, skall i händelse av utrymning behandlas i bidragshänseende, en fråga, som i första delen av kommitténs betänkande lämnats obesvarad. Olika alternativ äro härvid tänkbara: att bidrag utgår enbart enligt familjebidragslagen eller enbart enligt förordningen om utrymningshjälp eller ock enligt båda författningarna. Ur principiell synpunkt borde måhända — med hänsyn till den lönesynpunkt, som i viss mån varit vägledande vid utarbetande av kommitténs förslag till familjebidragslag — det sista alternativet, d. v. s. bidrag enligt båda författningarna, givas företräde. I den mån familjebidraget vore otillräckligt, skulle sålunda den värnpliktiges familj kunna erhålla utrymningshjälp. Den praktiska innebörden härav bleve närmast, att staten för de värnpliktigas familjer betalade hyra såväl å utrymningsorten som å inkvarteringsorten, i senare fallet med åter-

betalningsskyldighet. Emellertid torde en samtidig tillämpning av de båda författningarna komma att medföra sådana svårigheter och olägenheter, att en dylik tanke av praktiskt-administrativa hänsyn måste avvisas. Valet kommer således att stå mellan understöd enligt familjebidragslagen och understöd enligt förordningen om utrymningshjälp. Den reella skillnaden mellan dessa alternativ kan, fränsett frågan om återbetalningsskyldighet, i huvudsak sägas vara, att enligt det förra — i motsats till det senare — bidraget utgår till hyra utan någon allmän maximering och i övrigt delvis utan behovsprövning, varemot enligt familjebidragslagen någon resehjälp icke utgår. En tillämpning av familjebidragslagen kan således ställa sig förmånligare för den evakuerade familjen under vistelsen på inkvarteringsorten. Emellertid måste möjlighet till resehjälp finnas, och vare sig familjebidrag utbetalas från utrymningsorten eller — enligt andra bestämmelser än för flertalet evakuerade — å inkvarteringsorten, torde svårigheter i organisatoriskt hänseende uppstå. Det synes därför kommittén icke tillrådligt att för de värnpliktigas familjer tillämpa andra bestämmelser än för övriga evakuerade, fränsett att, såsom här föreslagits, återbetalningsskyldighet för den värnpliktige och hans närmaste ej bör föreligga. Några allvarigare invändningar torde icke kunna riktas mot att vid en utrymning de värnpliktigas familjer behandlas på samma sätt som övriga medborgare. I detta sammanhang må ock erinras därom, att enligt gällande planläggning obligatorisk utrymning av de värnpliktigas familjer ej är avsedd utom såvitt angår barn i skolåldern. Den lösning av förevarande spörsmål, som av kommittén nu förordas, förutsätter ett tillägg i familjebidragslagen av innebörd, att familjebidrag ej må utgå till evakuerade.

Vad här anförts beträffande värnpliktiga bör äga motsvarande tillämpning i fråga om personal, som uttagits till ständig luftskyddstjänst tills vidare.

Enligt 8 § har Konungen eller myndighet, som Konungen förordnar, erhållit en allmän rätt att på grund av särskilda skäl meddela befrielse från ersättningskyldighet. Såsom exempel på fall, där sådan befrielse kan vara motiverad, må nämnas sådana omständigheter som att en familjeförsörjare i en betungande utsträckning tagits i anspråk för tillfällig luftskyddstjänst eller att en ersättningsskyldig kommun blivit hårt drabbad av utrymningen eller av en fiendes åtgöranden.

9 §.

Vid utrymning av en skola, ett sjukhus etc. kan staten givetvis icke åtaga sig ökade förpliktelser för avlönande av lärare-, läkare- eller vårdpersonalen, utan dylik personal måste fortfarande avlönas av den, som driver anstalten. För tydlighetens skull har detta utsagts i denna paragraf. Den personal, som sålunda erhåller lön och eventuellt traktamente, bör principiellt utgiva ersättning för de naturaförmåner, som staten tillhandahåller å inkvarteringsorten. Undantag härifrån kunna tänkas påkallade i vissa fall, t. ex. då i lönen ingå naturaförmåner. Enligt förevarande paragraf har det lagts i Konungens hand att besluta härom.

10—11 §§.

Prövningen av frågor om ersättningsskyldighet respektive befrielse från ersättningsskyldighet för personer, vilka mottagit utrymningshjälp eller äro underhållsskyldiga mot hjälptagare, har kommittén, såsom framgår av det föregående, tänkt sig medan utrymningen varar skola verkställas av överexekutor och därefter omhänderhavas av en kommunal nämnd, utrymningsnämnd, sammansatt på sätt framgår av 11 §. För utrymningsnämndens verksamhet skulle länsstyrelsen fastställa ett visst område, vilket lämpligen torde kunna sammanfalla med gränserna för sådant utrymningsdistrikt, varom talas i luftskyddsinspektionens anvisningar. Inför nämnden (och i högre instans) skulle kronans rätt bevakas av ett särskilt kronoombud. Nämndens ordförande och kronoombudet skulle utses av länsstyrelsen. Nämnden skulle fungera i viss mån som en vanlig taxeringsnämnd. Kommittén har övervägt, om icke taxeringsnämnderna skulle kunna omhänderha ersättningsanspråken fastställande, en anordning, som skulle innebära en viss förenkling. Kommittén har emellertid, av fruktan att taxeringsnämndernas arbete skulle allt för mycket rubbas, icke ansett rådligt att framkomma med något förslag i sådan riktning.

12—14 §§.

I dessa paragrafer meddelas bestämmelser om förfarandet, då statens ersättningsanspråk mot enskild person göres gällande, vare sig medan utrymningen varar (12 och 13 §§) eller efter dess upphörande (14 §). För förstnämnda fall äro bestämmelser meddelade av allmän natur i 12 § med avseende å skolbarnsutrymning i 13 §.

Enligt 12 § första stycket ankommer det på den myndighet, som meddelat utrymningshjälpen, att göra ersättningsanspråket gällande genom yrkande hos överexekutor i utrymningsorten. Denne prövar, såsom förut nämnts, om betalningsskyldighet skall åläggas. Stadgandet har avfattats med tanke på att det mången gång kan vara lämpligt att ålägga periodisk betalningsskyldighet, t. ex. då talan riktas mot en familjeförsörjare.

Enligt 12 § andra stycket skall debitering, uppbörd och eventuell indrivning av ersättningsbeloppen verkställas av den myndighet, som verkställer uppbörd av kronoutskylderna. I fråga om indrivning skall iakttagas vad för motsvarande fall är stadgat med avseende å kronoutskylder. Sålunda kan bland annat införsel i lön m. m. äga rum för statens ifrågavarande fordringar.

Såsom av den allmänna motiveringen framgår föreslår kommittén, att föräldrars skyldighet att utgiva ersättning för den naturahjälp, som utgår till evakuerade skolbarn, skall inträda omedelbart i och med evakueringen och fullgöras månadsvis i efterskott. Då det är av vikt att få igång betalningarna redan från början och en var med lätthet kan räkna ut hur mycket han har att betala, har kommittén ansett lämpligt, att betalningsskyldigheten omedelbart efter evakueringsinträdande inskräpes genom allmän kungörelse, däri även gives anvisning på sättet för erhållande av befrielse från eller ned-

sättning i betalningsskyldigheten. På detta sätt kan inkasseringen från de betalningsvilliga försiggå, samtidigt som överexekutor prövar inkomna ansökningar och i samband därmed upprättar en ersättningslängd. Längden hålles därefter tillgänglig för granskning, och samtidigt kan indrivningen från försumliga betalare — enligt 17 § utan hinder av anförda besvär — påbörjas. För inkasseringen och indrivningen svarar även i detta fall kronouppbördsmyndigheten. Bestämmelser i enlighet med vad nu anförts ha upptagits i 13 §.

I 14 § regleras såsom nämnt utkrävandet av den ersättning för utrymningshjälp, som kvarstår ogulden vid utrymningsens slut. Man måste räkna med att det här rör sig om ett mycket stort antal personer, vilket helt naturligt försvårar en individuell bedömning av fallen. I första hand gäller det att konstatera värdet av den hjälp, var och en erhållit, och den betalning, han erlagt härför. Det ligger i sakens natur, att på denna punkt tvistigheter kunna föreligga, och den ersättningslängd, som måste upprättas, synes därför redan på detta förberedande stadium böra göras tillgänglig för granskning. Ehuru tvekan kan råda härom, har kommittén även föreslagit en bestämmelse om att envar sakägare skall personligen underrättas genom brev angående vilket ersättningsbelopp, som upptagits för honom. Finner han beloppet felaktigt, eller önskar han eljest nedsättning av detsamma, får han anledning att till utrymningsnämnden göra framställning i ärendet. Nämnden får på detta sätt och genom de till luftskyddsmyndigheterna avgivna deklARATIONERNA ett visst material att bygga på vid fastställandet av den slutliga längden. Genom tillämpningsbestämmelser till förevarande lag kan, om så befinnes lämpligt, stadgas ytterligare deklARATIONSSKYLDIGHET. Avgörande för vilket belopp som skall upptagas i den slutliga ersättningslängden, skall enligt 6 § vara vederbörandes beräknade betalningsförmåga under två år. Efter en längre utrymning kan det i många fall vara uppenbart, att denna betalningsförmåga ingalunda svarar mot de upptagna fordringsbeloppen, och det synes med hänsyn till dylika fall skäligt, att nämnden får befogenhet att besluta om avkortning eller befrielse även i sådana fall, då ansökan därom ej gjorts. Härigenom kan även vinnas, att utskökningsmyndigheterna besparas onödigt arbete.

Den ersättningsskyldighet mot staten, som enligt 7 § åligger fattigvårdssamhälle, torde böra prövas av länsstyrelsen i det län, vareast samhället är beläget. Har utrymningshjälpen meddelats inom annat län, torde det böra ankomma på länsstyrelsen därstädes att göra framställning om åläggande av betalningsskyldighet. Sistnämnda myndighet bör på grund av sin befattning med utrymningsens organiserande och genom införskaffade uppgifter kunna bilda sig en mening om i vad mån ersättningsskyldighet bör göras gällande.

16—18 §§.

Enligt 16 § är kammarrätten överinstans såväl i förhållande till överexekutor och utrymningsnämnd i ärenden angående personlig ersättningsskyldighet som i förhållande till länsstyrelse i ärenden angående ersättningsskyldighet för fattigvårdssamhällen. Tillräcklig anledning att i ärenden av

förstnämnda slag införa länsstyrelsen såsom mellaninstans synes knappast föreligga. Något behov av klagorätt å kronans vägnar synes endast föreligga i de fall, då utrymningsnämnden är beslutande organ. Över kammarrättens beslut må enligt förslaget klagan icke föras.

Liksom i fråga om skatter synes indrivning böra ske utan hinder av förd klagan. Frestelsen att förvärva ett uppskov skulle eljest kunna föranleda en mängd onödiga klagomål. Bestämmelserna om restitution av kronoutskylder och om ränta vid återbäring torde därför böra givas motsvarande tillämpning. Stadganden i nu angivna hänseenden hava upptagits i 17 §.

Enligt 18 § äger Konungen meddela erforderliga tillämpningsföreskrifter till lagen.

Bestämmelser om avlöning av viss luftskyddspersonal.

Allmän motivering.

I sociala försvarsberedskapskommitténs uppdrag ingår att göra förefintliga understöds- och pensionsfrågor för luftskyddets del till föremål för utredning. Hit hör bland annat frågan om familjeunderstöd åt luftskyddspersonalen, en fråga som emellertid är beroende av spörsmålet efter vilka grunder luftskyddspersonalen skall avlönas. Enligt vad kommittén inhämtat har luftskyddsinspektionen ännu icke medhunnit att utarbeta något förslag i sådant hänseende. Kommittén har därför, efter samråd med luftskyddsinspektionen, ansett sig böra i ett sammanhang upptaga frågorna om lön och familjebidrag åt luftskyddspersonal.

Enligt 9 § lagen den 31 mars 1938 (nr 90) om förfoganderätt för luftskyddets behov är kommun pliktig att i enlighet med planerna för luftskyddet på anfordran av länsstyrelsen ställa kommunala kårer ävensom annan hos kommunen anställd personal till förfogande för luftskyddstjänst; dock är kommunen icke skyldig att för något slag av luftskyddstjänst tillhandahålla större personal än som, då luftskyddstillstånd inträdde, var anställd inom vederbörande kår eller annan mot luftskyddstjänsten svarande gren av kommunens förvaltning. För fullgörande av vad sålunda åligger kommunen utgår icke ersättning. Det blir med andra ord kommunens ensak att avlöna den kommunala luftskyddspersonalen. Några särskilda bestämmelser rörande luftskyddstjänst torde som regel icke ha intagits i kommunala avlöningsreglementen eller kollektivavtal, och man lär därför kunna utgå ifrån, att den kommunalanställda personalen i stort sett får behålla sina förutvarande löner.

Med stöd av 9 § luftskyddsförfogandelagen torde rekryteringsbehovet av personal för det allmänna luftskyddet till stor del kunna fyllas. Den personal, som därutöver erfordras, kan av länsstyrelsen uttagas enligt 10 eller 11 § luftskyddsförfogandelagen. Enligt den förra paragrafen äger länsstyrelsen uttaga erforderlig personal för att fullgöra luftskyddstjänst, dock icke män under 18 eller över 60 år eller kvinnor, såvida de icke frivilligt åtaga sig den tjänstgöring, varom är fråga, eller ock behovet av personal icke annorledes kan på tillfredsställande sätt fyllas. Luftskyddstjänst omfattar enligt 2 § luftskyddskungörelsen den 10 juni 1938 (nr 307) luftskyddets ledning, ordningstjänst, brandtjänst, reparationstjänst, röjningstjänst samt gasskydds- och sjukvårdstjänst. Enligt 11 § luftskyddsförfogandelagen äger länsstyrelsen för tillfälligt utförande av arbete för luftskyddet — t. ex. anordnande av skyddsrum och skyddsvärn — uttaga varje för sådant arbete lämpad person. Om ersättning till uttagen personal stadgas i 12 § av samma lag, att därom gäller vad framdeles kan bliva bestämt. Detta stadgande syftar, såsom med all tydlighet framgår av lagens förarbeten, på en *staten* åliggande ersättnings-

skyldighet. I fråga om ersättning till luftskyddspersonalen framhöll civila luftskyddsutredningen i sitt betänkande (statens offentliga utredningar 1936: 57, sid 142) att de avlöningsbestämmelser för luftskyddspersonalen, som borde utarbetas, i huvudsak torde få avseende å sådan för det allmänna luftskyddet erforderlig personal, som erfordrades utöver den kommunalanställda personalen. Den aktiva personalen inom industriluftskyddet och det enskilda luftskyddet syntes — i allt fall som regel — icke böra avlönas av statsmedel. I proposition med förslag till lag om förfoganderätt för luftskyddets behov (1937: 4, sid. 32), vilken bifallits av riksdagen, har dåvarande chefen för socialdepartementet uttalat, att de av utredningen i förevarande avseende angivna riktlinjerna i stort torde kunna följas. Den egentliga uppgift, som nu föreligger, är sålunda att utreda frågan om avlöning av sådan personal vid det allmänna luftskyddet, som icke ställes till förfogande av kommun (den s. k. förstärkningspersonalen) och om bidrag åt sådan personals familjer. I detta sammanhang må emellertid frågan om ersättning åt personal för industriluftskyddet och det enskilda luftskyddet i korthet beröras.

Luftskyddstjänsten vid industrier avser dels att skydda företags egendom och vidmakthålla driften (brandtjänst, reparationstjänst, röjningstjänst) och dels att skydda och hjälpa företags personal (ordningstjänst, sjukvårdstjänst, gasskyddstjänst). I förstnämnda hänseende bör det självfallet ankomma på företags ägare att avlöna erforderlig personal, t. ex. för brandvakt under tid, då arbetet ligger nere. I senare hänseendet synes det vara en naturlig åtgärd av självbevarelse och solidaritet, att företags anställda utan särskild ersättning fullgöra de olika tjänsteuppgifterna och härför skaffa sig utbildning.

Fråga om ersättning för tjänst vid det enskilda luftskyddet synes rimligen endast kunna uppkomma för det teoretiskt tänkbara fall, att med uttagningen till tjänstgöring förenades sådana villkor i fråga om uppehåll inom fastigheten, att vederbörande bleve oförmögen att fullgöra sitt förvärvsarbete. En sådan situation är emellertid oförenlig med luftskyddslagstiftningens grunder och främmande för luftskyddets organisation. I detta avseende må hänvisas till ett uttalande av chefen för socialdepartementet till statsrådsprotokollet den 10 november 1939 i samband med remiss till lagrådet av förslag till lag om tjänsteplikt (prop. 1939: 92). Statsrådet har här framhållit, att uttagningen till luftskyddstjänst av naturliga skäl måste begränsa sig till dem, som vid uttagningstillfället av andra skäl uppehölle sig inom det område, där tjänstgöringen skulle fullgöras, sålunda de, som där hade sin dagliga verksamhet eller sin bostad. En skyldighet för en person att fullgöra luftskyddstjänst på långt avstånd från sin arbetsplats eller bostad hade tydligen intet praktiskt värde. Å andra sidan kunde det i regel icke bliva fråga om att hindra en person att ändra arbetsplats eller bostad av det skälet, att han på den hittillsvarande uppehållsorten uttagits till luftskyddstjänst; skedde flyttning, måste uttagningen kompletteras bland dem, som funnes kvar å platsen.

Såvitt kommittén har sig bekant, torde icke från något håll ha ifrågasatts,

att staten skulle ha skyldighet att avlöna industriluftskyddets och det enskilda luftskyddets personal.

För avlöning av personal, som tvångsvis tages i anspråk av hänsyn till rikets försvar, detta ord taget i vidsträcktaste bemärkelse, förefinnas två principiellt skilda lönesystem, vilka för erhållande av en kort beteckning i det följande skola benämnas krigslönesystemet och fredslönesystemet. Med krigslönesystemet avses då den metod, efter vilken värnpliktiga avlönas, d. v. s. för den värnpliktige själv naturaunderhåll och ett penningbidrag (terminslön) för bestridande av smärre personliga utgifter och för den värnpliktiges familj ett familjebidrag helt eller delvis efter behovsprövning. Med fredslönesystemet avses åter de principer, som eljest tillämpas vid anställande av arbetskraft, d. v. s. en lön, som utgår i stort sett oberoende av löntagarens försörjningsskyldighet, för tjänstemän enligt lönereglementen eller enskilda anställningsavtal och för andra arbetstagare enligt enskilda och därjämte i största utsträckning kollektiva arbetsavtal.

Krigslönesystemet har kommit till uttryck i krigsavlöningsreglementet och tillämpas beträffande militär personal, som fullgör krigstjänstgöring.

Fredslönesystemet är enligt 3 § 2 mom. krigsavlöningsreglementet avsett att tillämpas för det fall, att under mobilisering värnpliktig beordras att fullgöra honom åliggande krigstjänstgöring vid någon statens anstalt eller vid industri eller annat företag, som drives för statens räkning. Beträffande sådan värnpliktig skall nämligen, där ej Kungl. Maj:t eller, enligt Kungl. Maj:ts bestämmande, särskild myndighet annorlunda förordnar, tillämpas vad som gäller i fråga om avlöning för den vid anstalten eller företaget i övrigt anställda personalen i motsvarande befattning. Fredslönesystemet är vidare enligt förut nämnda förslag till lag om tjänsteplikt avsett att i huvudsak tillämpas i fråga om sådan tjänsteplikt, som skulle kunna åläggas enligt nämnda lag. Sålunda stadgas i 25 §, att villkoren för tjänstepliktigs anställning hos staten som tjänstepliktberättigad arbetsgivare skola, i den mån för statstjänst eljest gällande föreskrifter icke äro tillämpliga, bestämmas enligt de grunder, som fastställas av Konungen, och att därvid, såvitt särskilda förhållanden ej annat föranleda, i huvudsak böra följas bestämmelser, som eljest gälla för statlig tjänst av sådant slag. Villkoren för tjänstepliktigs anställning hos annan arbetsgivare fastställas enligt 27 §, där ej kollektivavtal gäller, av en särskild nämnd eller i visst fall av Konungen, och därvid skola, med nyssnämnda reservation för särskilda förhållanden, följas villkor, som i betydande utsträckning tillämpas på arbetsplatsen eller eljest inom näringen. Undantag från fredslöneprincipen kan däremot enligt 26 § i lagförslaget göras vid förordnande av tjänsteplikt för ungdom (i åldern 16—19 år), i det att Konungen därvid äger fastställa likformiga anställningsvillkor för alla tjänstepliktiga. I motiven till sistnämnda stadgande har framhållits, att ett praktiskt fall för dess användning vore ett uppbåd i stort antal för att under en kort tid utföra brådiskande arbeten, t. ex. i jordbruket, för vissa transporter och dylikt. I sådana fall — de enda vid tjänsteplikt förekommande, som erbjöde

större likhet med en värnpliktsinkallelse — kunde det vara såväl principiellt berättigat som med hänsyn till de förhållanden, varunder arbetet utfördes, och till arbetstagarnas kvalifikationer praktiskt lämpligt, att Kungl. Maj:t i förordnandet om arbetsplikt fastställde arbetsvillkoren. I sådant fall skulle alltså, i motsats till regelfallet, avtal icke gälla.

En omständighet, som är ägnad att försvåra ett ståndpunkttagande till frågan om luftskyddspersonalens avlönande är, att på förhand omöjligan kan beräknas i vilken utsträckning luftskyddspersonalen kommer att tagas i anspråk. Man måste här räkna med alla de stadier, som kunna ligga mellan en beredskapssituation vid krigsfara och en oinskränkt luftkrigföring från en fientlig makts sida. I det förra fallet behöver det allmänna luftskyddets för luftskyddstjänst avsedda personal måhända endast tagas i anspråk för övningar; på den till luftskyddsarbete uttagna personalens arbetskapacitet kan däremot ställas stora anspråk. Under ett krig kunna de allmänna luftskyddsavdelningarna ställas inför oehört omfattande arbetsuppgifter.

Då det gäller att avgöra, huruvida det ena eller andra lönesystemet är att föredraga, torde till en början vara klart, att krigslönesystemet icke utan vidare kan tillämpas på luftskyddspersonalen. Man kan nämligen icke räkna med att staten annat än undantagsvis — t. ex. i fråga om kasernerad brandpersonal — kan tillhandahålla naturaförmåner, som någotsånär svara mot vad en värnpliktig under krigstjänstgöring får åtnjuta. Skall krigslönesystemet tillämpas, måste det sålunda ske med den modifikation, att naturaförmånerna evalveras i penningar. Därvid kan man icke räkna med de låga priser, vilka staten vid massanskaffning av förnödenheter kan åsätta naturaförmånerna, utan man måste taga hänsyn till vad det kan kosta för varje enskild att själv skaffa sig motsvarande förmåner. Den »krigslön» som erhålles efter en dylik beräkningsgrund kommer givetvis att avsevärt överstiga den kontanta lön, som enligt krigsavlöningsreglementet utgår till värnpliktigt manskap. Skillnaden i lönenivå mellan ett sålunda modifierat krigslönesystem och fredslönesystemet blir därför icke så påfallande. Tydligt är dock, att det för staten måste ställa sig avsevärt billigare att tillämpa förstnämnda system än att betala luftskyddets förstärkningspersonal såsom extra poliskonstaplar eller brandmän eller enligt gällande kommunalarbetsavtal. Denna synpunkt — ehuru betydelsefull med hänsyn till de anspråk, som vid krig eller krigsfara ställas på statskassan — kan dock icke få vara ensamt avgörande. En annan synpunkt, som härvidlag väger ännu tyngre, är luftskyddstjänstepliktens karaktär av allmän medborgerlig skyldighet att hjälpa samhället i ett farofyllt läge, då det med fog kan krävas personliga uppoffringar av den till luftskyddstjänst uttagne, lika väl som av en värnpliktig. Enligt kommitténs åsikt står luftskyddstjänsten principiellt den allmänna värnplikten närmare än sådan civil tjänsteplikt, som avses i förslaget till tjänstepliktslag. Det huvudsakliga föremålet för tjänsteplikt av sistnämnda slag är nämligen, liksom för sådan, i det föregående omnämnd tjänstgöring vid statens industrier m. m., som avses i 3 § 2 mom. krigsavlöningsreglementet, produktiv verksam-

het. På grund av vad sålunda anförts vill kommittén i princip förorda, att det allmänna luftskyddets förstärkningspersonal avlönas enligt krigslönese-stemet, modifierat dels på sätt förut antytts genom naturaförmånernas om-räkning i penningar och dels på det sätt, att vissa krav ställas på medborgarna utan att någon ersättning ifrågakommer. Grundlönen bör med tillämpning härav icke sättas högre, än som anses påkallat för att trygga den tjänstgörandes och hans familjs uppehälle. Åt personer i befälsställning eller med spe-cialistkompetens bör ett något förhöjt belopp kunna utgå. För den närmare utformningen av dessa principer skall redogöras i den speciella motiveringen. En följd av kommitténs ståndpunkt blir, att den till ständig luftskyddstjänst uttagna förstärkningspersonalen i fråga om moratorium och därmed jämförliga förmåner bör principiellt likställas med värnpliktiga. En sådan likställighet har för övrigt redan genomförts i fråga om förbud mot avskedande från arbets-anställning.

De vitt skilda förhållanden, som råda inom olika luftskyddsorter, ha bibragt kommittén den uppfattningen, att förevarande spörsmål lämpligast löses på det sätt, att vissa allmänna grunder för luftskyddspersonalens avlöning, innefattade lönemaxima, fastställas av statsmakterna, och att länsstyrelserna på grundval av dessa fastställa lokala avlöningsreglementen, ett eller flera för varje län. Vid uppgörandet av de allmänna grunderna har kommittén, på skäl, som framgå av kommitténs betänkande del I (sid. 36—39), förordat tillämpning av den dyrortsgruppering, som gäller i fråga om folkpensio-neringen.

Då ingen erfarenhet finnes att bygga på i fråga om luftskyddspersonalens avlöning, vågar kommittén icke antaga, att vad som nu föreslås kan utgöra någon definitiv lösning av denna fråga. Med hänsyn härtill har kommittén ansett det vara av särskild vikt, att icke från början en lönenivå tillskapas, som sedan visar sig vara av statsfinansiella skäl ohållbar.

Särskild motivering till förordning angående grunderna för avlöning av viss personal tillhörande det allmänna luftskyddet.

1 §.

I denna paragraf har införts begreppet luftskyddstjänstgöring såsom en sammanfattande benämning på luftskyddstjänst enligt 10 § luftskyddsför-fogandelagen och tillfälligt arbete för luftskyddet enligt 11 § samma lag.

3 §.

Löntagare i statens tjänst torde komma att tagas i anspråk för den allmänna luftskyddstjänsten endast undantagsvis och, om det sker, tillfälligtvis. I fråga om luftskyddsarbete kan man däremot räkna med att statsanställda tagas i anspråk likaväl som andra medborgare. Det synes skäligt, att en statstjänste-

man under luftskyddstjänstgöring, liksom en löntagare i kommunens tjänst, får bibehålla den lön, som eljest utgår till honom. Äger luftskyddstjänstgöring rum på fritid, bör han emellertid icke ha anspråk på någon extra betalning, vare sig i form av ersättning för luftskyddstjänstgöringen enligt luftskydds-lönereglementet eller i form av övertidsersättning enligt det avlöningsreglemente, under vilket han eljest lyder. 3 § har avfattats med beaktande av vad nu anförts.

4 §.

I förevarande paragraf meddelas bestämmelser om grunderna för avlöning av personal, som tages i anspråk för heltidstjänstgöring under minst tre dagar i följd. Sådan personal föreslås skola erhålla daglön. Maximibeloppen för denna har föreslagits i ortsgrupp I till 4 kronor, i ortsgrupp II till 5 kronor och i ortsgrupp III till 6 kronor med tillägg av en krona för familjemedlem över 16 år och 70 öre för annan familjemedlem. Grundbeloppen, 4, 5 respektive 6 kronor, äro så avvägda, att de inkludera ett belopp motsvarande en värnplikts krigslön och ytterligare ett belopp motsvarande den värnpliktiges naturaförmåner. Kommittén har ansett sistnämnda belopp böra tillmätas med tanke dels därpå, att det skall förslå till en ungar, som utför kroppsarbete och på grund av sina tjänstgöringsförhållanden kan nödgas intaga sina måltider å näringsställen, och dels därpå, att den tjänstepliktige är bunden av hyresavtal. Såsom av 8 § framgår har emellertid kommittén räknat med att beloppet kan vara otillräckligt för den, som har en något högre bostadsstandard än den normala. I fråga om familjetilläggens belopp har kommittén följt förslaget till familjebidragslag (4 §), dock med den modifikation, att dyrortsgradering med hänsyn till grundbeloppens relativa storlek icke ansetts erforderlig.

Beträffande familjebegreppet har bibehållits den i 3 § familjebidragslagen föreslagna personkretsen. En viss jämkning har dock måst vidtagas i familjebegreppet, då man i förevarande bestämmelser måste räkna med att den tjänstgörande kan vara kvinna. Sålunda har såsom villkor för att hustru (make) samt barn och adoptivbarn under 16 år skola i förevarande hänseende få räknas till familjen uppställts krav på underhållsskyldighet och faktisk försörjning på sätt föreskrivits i 3 § b) familjebidragslagen för där omnämnda familjemedlemmar. Därjämte har såsom förutsättning för att föräldrar, adoptant, makes barn och makes adoptivbarn skola anses såsom familjemedlemmar stadgats, att de vid tiden för luftskyddstillståndets inträde skola ha sammanbott med den tjänstgörande. Från familjekretsen hava slutligen undantagits personer, vilka åtnjuta utrymningshjälp.

Såsom tillåten förhöjning av lönen har för person i högre befälsställning föreslagits 40 procent, och motsvarande procenttal har för personer i lägre befälsställning eller med särskild kompetens för viss luftskyddstjänst angivits till 20. Då beloppen äro maximibelopp, kan en ytterligare differentiering efter organisatoriska förhållanden göras i de lokala reglementena. Kommittén förutsätter, att lönerna där fixeras för de särskilda befattningarna.

5 §.

I denna paragraf meddelas bestämmelser om timlön för dem, som endast tillfälligt, d. v. s. för kortare tid än tre dagar i följd, tagas i anspråk för luftskyddstjänstgöring. Timlönen föreslås till $\frac{1}{10}$ av den för icke familjeförsörjare utgående daglönen. Det förutsättes nämligen här, att den tjänstgörande har förvärvsarbete på annat håll, och timlönen bör därför kunna bestämmas utan avseende å försörjningsskyldigheten, varigenom en avsevärd förenkling vinnes.

Såsom i den allmänna motiveringen framhållits böra vissa anspråk på utförande av luftskyddstjänstgöring kunna ställas på medborgarna, utan att ersättning därför utgår. Kommittén har sålunda, på sätt stadgas i andra stycket av förevarande paragraf, ansett, att en medborgare bör kunna offra åtminstone två timmar av sin fritid för luftskyddstjänstgöring utan ersättning. Omfattar tjänstgöringen längre tid, har däremot ansetts skäligt, att avlöning utgår för hela tjänstgöringstiden. Då det härvidlag särskilt är fråga om natttjänstgöring, kan det nämligen förutsättas, att tjänstgöring kommer att menligt inverka på följande dags arbete.

I övrigt innehåller förevarande paragraf vissa detaljbestämmelser om timpenningens beräkning, vilka icke torde tarva någon särskild motivering.

6 §.

I denna paragraf angivas vissa fall, då kommittén ansett en reducering av de i 4 och 5 §§ stadgade lönebeloppen motiverad. Sådant fall har ansetts vara för handen, då den tjänstgörande åtnjuter lön (från annan än staten eller kommun) eller pension till sådant belopp, att han och hans familj därav erhålla sin bärgning ävensom beträffande personer under 18 år. Kommittén föreslår, att lönen reduceras i förra fallet till hälften och i senare fallet till vad luftskyddschefen finner skäligt.

I tredje stycket av denna paragraf meddelas en bestämmelse om löneavdrag, då kost eller inkvartering tillhandahålles in natura. Att avdraget till inkvartering för normalfallet satts till endast 50 öre om dagen beror därpå, att man som regel icke kan förutsätta, att den tjänstgörande kan göra sig av med sin vanliga bostad.

7 §.

Här har meddelats ytterligare en inskränkning i rätten till lön för det fall, att fråga är om tillfälligt arbete enligt 11 § luftskyddsförfogandelagen. Beträffande sådant arbete torde det i särskilt hög grad vara alla medborgares skyldighet att efter förmåga lämna erforderlig medverkan. Därför föreslås, att ersättning skall utgå allenast om arbetet väsentligen inskränker den tjänstgörandes möjligheter att utföra förvärvsarbete eller det eljest kan antagas, att den tjänstgörande för sitt och sin familjs uppehälle är i behov av ersättning, t. ex. om han är arbetslös.

8 §.

De i 8—10 §§ i den föreslagna familjebidragslagen meddelade bestämmelserna om hyresbidrag ha i förevarande paragraf erhållit en motsvarighet, i det

att där intagits bestämmelser om rätt för länsstyrelsen att tillerkänna den tjänstgörande bostadsbidrag. Sådant bidrag har ansetts endast böra utgå till personal, som tages i anspråk för ständig tjänstgöring tills vidare. Normalt förutsättes, att lönen skall förslå även till hyran, och bostadsbidraget är sålunda tänkt som en extraordinär löneförstärkning. Kommittén har, bland annat med hänsyn till att länsstyrelsen är prövande instans, ansett sig kunna i åtskilliga hänseenden förenkla familjebidragslagens bestämmelser vid deras överförande till detta område.

9 §.

Tiderna för utbetalande av lön och bostadsbidrag torde lämpligen kunna regleras i de lokala reglementena, därvid avseende kan fästas vid vad som å varje ort gäller för den kommunalanställda personalen.

10 §.

I denna paragraf äro meddelade vissa bestämmelser om lön under sjukdom; däremot har icke ansetts erforderligt att i denna författning meddela föreskrifter om semester eller annat slag av tjänstledighet för ständigt tjänstgörande luftskyddspersonal. Enligt 14 § civila avlöningsreglementet äger tjänsteman vid tjänstledighet till följd av olycksfall i tjänsten, varav föranletts sjukdom eller förlust av arbetsförmågan, åtnjuta oavkortad lön. Det samma gäller, där tjänsteman på grund av sin tjänst blivit utsatt för våld eller annan misshandel eller i tjänsten ådragit sig yrkessjukdom eller svårare smittsam sjukdom eller ock förbjudits tjänstgöra till förekommande av smittas spridning. Dessa bestämmelser ha ansetts böra givas motsvarande tillämpning i fråga om luftskyddspersonal, som tagits i anspråk för ständig tjänstgöring tills vidare, och med hänsyn till luftskyddstjänstgöringens art bör vid tillämpning härav iakttagas, att såsom olycksfall i tjänsten jämväl anses skada, som uppkommit genom en fiendes åtgöranden. Vid tjänstledighet för annan sjukdom är de ovan nämnda synes ständigt tjänstgörande personal skäligen böra få behålla $\frac{3}{4}$ av löneförmånerna. I dessa torde i förekommande fall böra inräknas bostadsbidrag.

Tydligt är, att en viss begränsning av den tid, varunder sjuklön må åtnjutas, måste stadgas. I betraktande av luftskyddstjänstgöringens tillfälliga natur har denna tid icke ansetts böra sättas längre än till två månader.

Frågan om rätt till sjukvård för luftskyddspersonalen har kommittén för avsikt att i annat sammanhang upptaga till behandling. Kommittén får därvid anledning överväga, i vad mån genom sjukpenning eller annorledes ekonomiskt stöd kan beredas sjuka och skadade bland luftskyddspersonalen, som icke enligt förevarande bestämmelser äro berättigade till lön.

11 §.

I det förut omnämnda förslaget till lag om tjänsteplikt (18 §) regleras företrädesrätten mellan luftskyddstjänst och tjänsteplikt sålunda, att från

tjänsteplikt undantages den, som fullgör luftskyddstjänst, i den mån han tages i anspråk därför. I anslutning till detta stadgande har chefen för socialdepartementet framhållit, att luftskyddstjänsten ofta icke helt tar vederbörandes tid och arbetskraft i anspråk, varvid stadgandet innebär, att i den mån luftskyddstjänst faktiskt fullgöres, detta utgör laga förfall i fråga om tjänsteplikts fullgörande.

Bestämmelserna om förhållandet mellan tjänsteplikt och tjänstgörings-skyldighet vid luftskyddet torde framför allt kunna få betydelse i fråga om den s. k. medicinalpersonalen, till vilken bland annat hänföres läkare, apotekare och sjuksköterskor ävensom personer, vilka förskaffat sig utbildning för dessa yrken. För denna personal har i avvaktan på riksdagens prövning av förslaget till tjänstepliktslag utfärdats en särskild författning, lagen den 8 december 1939 (nr 832) om tjänsteplikt för medicinalpersonal. För tjänsteplikts inträdande förutsattes särskilt förordnande. Ifrågavarande personal torde emellertid höra till de yrkesgrupper, för vilka tjänsteplikt i första hand kan komma i fråga. Tjänstgöringen för medicinalpersonalen torde i stor utsträckning komma att ordnas så, att vid förefallande behov personal från sjukhus avdelas för att fullgöra luftskyddstjänst vid hjälpplatser, ambulanser och dylikt. Det torde vara både ändamålsenligt och skäligt, att i dylikt fall personalen avlönas efter samma grunder som eljest gälla för avlöning av sådan personal i statens tjänst, därest dylika grunder blivit i vederbörlig ordning fastställda. En bestämmelse härom har upptagits i förevarande paragraf.

12 §.

Utformningen av bestämmelserna i de lokala reglementena sammanhänger nära med luftskyddets organisation. Framför allt gäller detta i fråga om fastställandet av de befäls- och specialistkategorier, för vilka förhöjd lön må utgå. Det torde därför, på sätt i denna paragraf stadgats, böra ankomma på luftskyddsinspektionen att meddela anvisningar för förordningens tillämpning. Det kan ifrågasättas, om icke därvid lämpligen borde utgivas ett eller flera normalreglementen.

Vissa bestämmelser rörande utsökning m. m.

I första delen av kommitténs betänkande framlades förslag till bland annat vissa bestämmelser rörande dels utmätning och dels avbetalningsköp, vilka förslag resulterat i särskild lagstiftning. Sålunda har den 14 oktober 1939 utfärdats lag med särskilda bestämmelser rörande utmätning hos vissa värnpliktiga m. m. (nr 728). Lagen avser att bereda värnpliktiga, vilka inkallats till tjänstgöring enligt § 28 mom. 1 eller § 36 mom. 2 värnpliktslagen, ökat skydd mot utmätning av personlig lösegendom och arbetsredskap under tiden för tjänstgöringen och viss tid därefter samt att medgiva anstånd med försäljning av utmätt egendom. Vidare har den 31 oktober 1939 utfärdats en lag om inskränkning i rätten att återtaga avbetalningsgods från vissa värnpliktiga m. m. (nr 782), avseende samma värnpliktiga som förutnämnda lag.

Till sitt syfte likartade med nu berörda bestämmelser äro tre den 17 november 1939 utfärdade författningar, nämligen förordningen med särskilda bestämmelser angående indrivning av utskylder hos vissa skattskyldiga (nr 810), lagen angående undantag i vissa fall från stadganden om uttagande av avgift vid indrivning av kommunalutskylder (nr 811) och lagen om upphävande i vissa fall av verkan av uraktlåtenhet att erlägga utskylder till kommun eller annan menighet med avseende å rösträtt och behörighet (nr 812). I dessa lagar ha beträffande värnpliktiga, vilka inkallats till tjänstgöring jämlikt § 28 mom. 1 eller § 36 mom. 2 värnpliktslagen, upptagits särskilda undantagsbestämmelser angående indrivning av utskylder och angående verkan av att utskylderna ej erläggas inom den tid, som eljest gäller.

Såsom i den allmänna motiveringen till bestämmelserna om utrymningshjälp och om avlöning åt luftskyddspersonal blivit omnämnt, torde dessa understöds- och avlöningsbestämmelser behöva kompletteras med vissa stadganden rörande skydd mot exekutiva åtgärder m. m. Det ligger därvid nära till hands att giva de redan utfärdade författningarna i ämnet motsvarande tillämpning med avseende å evakuerade och å ständigt tjänstgörande luftskyddspersonal. Vad de evakuerade beträffar tala starka skäl för att bereda dem trygghet mot utmätning med ty åtföljande realisation av deras bohog, och även i fråga om avbetalningsköp synes skäligt att dessa personer jämställas med mobiliserade. Då det gäller skattebetalning har kommittén däremot funnit det betänkligt att införa några eftergifter för de evakuerades del. Den frivilliga evakeringen är ju avsedd att omfatta alla icke arbetsföra, och bland dessa befinna sig otvivelaktigt förmögenhetsägare, för vilka evakeringen på intet sätt kan motivera ett skattemoratorium. Med hänsyn till verkningarna av ett sådant för det allmännas finanser anser sig kommittén icke kunna föreslå införandet av bestämmelser härom. Det må i detta sammanhang framhållas, att i kommitténs uppdrag icke ingår att utreda frågan om moratorium i dess större sammanhang, utan kommittén har endast ansett sig

böra ingå på sådana delar av detta ämne, som direkt sammanhånga med kommitténs förslag i övrigt.

I kommitténs betänkande, del I, återfinnes jämväl ett förslag till lag med vissa bestämmelser rörande hyra och bostadsrätt. Ej heller dylika bestämmelser är kommittén beredd att förorda, då det gäller evakuerade. Att här kunna uppkomma svårlösta spörsmål, vilka måhända först kunna regleras i efterhand, låter sig emellertid ej bestrida. Emellertid synes det ofrånkomligt, att skyddet för en evakuerad persons lösöre fullständigas med en bestämmelse om att vräkning icke må verkställas på sådant sätt, att åtgärden medför risk för att vederbörandes bohag skall förstöras. Detta stadgande kan givetvis komma att innebära, att hyresvärderna tillsvidare måste upplåta förvaringsrum åt den evakuerades bohag. Någon större olägenhet torde ej behöva befaras av ett dylikt stadgande, eftersom det i allmänhet måste antagas möta svårigheter att få de bortflyttades våningar uthyrda.

I fråga om luftskyddspersonal, som tages i anspråk för ständig tjänstgöring — vilket på grund av ovissheten om luftskyddstillståndets varaktighet förutsättes ske tillsvidare — torde såväl utmätnings- och avbetalningsbestämmelserna som stadgandena om skatteindrivning och vad därmed sammanhänger böra vinna tillämpning. Särskilda bestämmelser om hyra och bostadsrätt synas däremot i detta fall vara mindre nödvändiga; i varje fall torde utvecklingen under någon tid efter luftskyddstillståndets anbefallande kunna avvaktas.

I detta sammanhang må slutligen erinras därom, att lagen den 14 oktober 1939 (nr 727) om förbud mot arbetstagares avskedande med anledning av värnpliktstjänstgöring m. m. har avseende å varje tjänstgöring, som någon jämlikt stadgande i lag är skyldig att utföra åt det allmänna. Lagen gäller alltså även luftskyddstjänstgöring. Då obligatorisk utrymning principiellt icke avser att omfatta dem, för vilka arbetsuppgifter finnas å den utrymda orten, synes anledning som regel saknas att utsträcka denna lagstiftnings räckvidd till evakuerade. Det kunde emellertid förtjäna att övervägas, huruvida för yrkesanställda blivande mödrar och mödrar med späda barn någon trygghet för arbetsanställningens bibehållande vid utrymning kunde åvägbringas. Den tid av högst tolv veckor, varunder kvinna enligt lagen den 19 maj 1939 (nr 171) om förbud mot arbetstagares avskedande i anledning av trolovning eller äktenskap m. m. må i anledning av barnsbörd åtnjuta ledighet med bibehållande av sin anställning, är uppenbarligen i detta sammanhang icke tillfyllest. Här stå humanitära hänsyn mot intresset av arbetskraftens tillvaratagande. Kommittén har ansett det ligga utanför kommitténs uppgift att föreslå någon lösning av spörsmålet men har velat fästa uppmärksamheten på detsamma.

De stadganden, som kommittén i enlighet med vad ovan anförts funnit erforderliga, hava sammanförts till en lag med särskilda bestämmelser rörande utsökning hos vissa personer vid utrymning eller fullgörande av luftskyddstjänst m. m. (bilaga 4).

FÖRFATTNINGSFÖRSLAG.

Bilaga 1.

Förslag

till

Förordning om utrymningshjälp.

Häri genom förordnas som följer:

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Vid utrymning i anledning av krig eller krigsfara av luftskyddsort eller annat område beredes i enlighet med bestämmelserna i denna förordning utrymningshjälp genom statens försorg.

Utrymningshjälp meddelas såsom *naturahjälp*, *utrymningsbidrag* eller *sjukhjälp* och må avse den tid utrymningen varar, där ej Kungl. Maj:t medger, att utrymningshjälpen må utgå för längre tid.

Om skyldighet för den, som mottagit utrymningshjälp, att härför utgiva ersättning gäller vad i särskild lag stadgas. Utrymningshjälp anses ej såsom fattigvård.

2 §.

Med *utrymningsort* förstås i denna förordning den luftskyddsort (kommun), som utrymmes, och med *inkvarteringsort* den kommun, varest uppehåll tages.

3 §.

Utrymningshjälp må utgå till personer tillhörande sådana befolkningsgrupper, vilka av myndighet genom kungörelse i vederbörlig ordning blivit ålagda eller uppmanade att i anledning av utrymningen bortflytta till annan ort.

4 §.

Utrymningshjälp må, där ej fråga är om naturahjälp mot kontant betalning eller hjälpen av organisatoriska skäl måste utgå likformigt till en viss grupp av personer, meddelas allenast i den mån den hjälpsökandes för tillfället disponibla inkomst eller förmögenhet icke förslår till bekostande av resa samt livsuppehälle och bostad å inkvarteringsorten ävensom erforderlig sjukvård.

Vid prövning av hjälpbehovet må hänsyn ej tagas till moderskapspenning, moderskapshjälp eller mödrahjälp, vartill sökande kan vara berättigad.

Om naturahjälp.

5 §.

Barn tillhörande skolklasser eller barnhem, patienter å sjukhus ävensom personer intagna å andra anstalter skola vid gemensam bortflyttning erhålla

transport, förplägnad och inkvartering in natura. Detsamma skall, där så finnes lämpligt, gälla beträffande medföljande lärare, läkare, vårdare och annan dylik personal.

Utrymningshjälp till övriga i 3 § avsedda personer må ock, i den utsträckning som finnes lämplig, tillhandahållas in natura på sätt i första stycket sägs.

Om utrymningsbidrag.

6 §.

Är sådant behov av hjälp för handen, som i 4 § första stycket sägs, skall utrymningsbidrag utgå, i den mån naturahjälp icke lämnas, dock med iakttagande av vad i 9 § stadgas.

Utrymningsbidrag utgöres av *resebidrag*, *underhållsbidrag* och *hyresbidrag*.

7 §.

Resebidrag må avse resa från utrymningsorten till inkvarteringsorten och åter med järnväg, fartyg, spårväg, omnibus eller annat fortskaffningsmedel, som enligt myndighets anvisning tages i anspråk vid utrymningen.

8 §.

Underhållsbidrag må högst utgöra för ensam person över sexton år eller person, som förestår hushåll, en krona 75 öre samt för annan person, om denne fyllt sexton år, en krona och eljest 70 öre, allt för dag. Bidraget fastställles särskilt för varje person.

9 §.

Ändå att förplägnad åtnjutes in natura, må underhållsbidrag för bestridande av smärre personliga utgifter kunna utbetalas till person över sexton år med högst 50 öre eller, om han har att draga försorg om barn, med högst nämnda belopp, ökat med 25 öre för varje barn, allt för dag räknat.

10 §.

Hyresbidrag avseende kostnad för anskaffning av nödig bostad å inkvarteringsorten må högst utgöra för ensam person över sexton år och person, som förestår hushåll, 60 öre för dag och för annan person 30 öre för dag. Bidrag till medlemmar i gemensamt hushåll fastställles för hushållet i dess helhet. Minskas hushållet, och föranledes därav nedsättning av hyresbidraget, äger vederbörande myndighet fastställa lämplig tidpunkt, från vilken nedsättningen skall tillämpas.

Om sjukhjälp.

11 §.

Sjukhjälp omfattar erforderlig läkar- och sjukhusvård jämte läkemedel ävensom transport till eller från läkare eller vårdanstalt.

Sjukhjälp tillhandahålles, enligt vederbörande myndighets beprövande, in natura eller såsom sjukersättning. Myndigheten äger i enlighet med de närmare föreskrifter, som därom meddelas, träffa avtal med sjukhus samt läkare och andra om tillhandahållande av sjukvård in natura.

12 §.

I 3 § avsedda personer äro, i den mån de själva bekosta sjukvården, berättigade till vård å sjukhus, varå lagen den 22 juni 1928 (nr 302) om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus är tillämplig, på samma villkor, som gälla för sjuka från det landstingsområde eller från den kommun, som driver sjukhuset.

Ägare av sjukhus, som meddelat sjukvård enligt vad i första stycket sägs, är av staten berättigad till ersättning i enlighet med vad i lag är stadgat om ersättning för sjukhusvård av krigsskadade, dock med avdrag för vad som guldits av enskild.

Om arbetsplikt och arbetsförmedlingsplikt.

13 §.

Såsom villkor för erhållande av utrymningshjälp skall gälla, att person, som icke är arbetsoförmögen, är skyldig att dels utan ersättning utföra arbete, som föranledes av utrymningen eller de utflyttades vistelse å inkvarteringsorten (*arbetsplikt*), dels ock, där så finnes skäligt, hos organ för den offentliga arbetsförmedlingen anmäla sig såsom arbetssökande samt antaga lämpligt arbete, i den mån sådant erbjudes (*arbetsförmedlingsplikt*). Arbetsförmedlingsplikt må ej åläggas den, som på grund av vård om andra utflyttade är hindrad att antaga arbete.

Om vad som förstås med lämpligt arbete gäller vad därom stadgas i förordningen den 15 juni 1934 (nr 264) om erkända arbetslöshetskassor.

Om utrymningshjälpens handhavande m. m.

14 §.

Utrymningshjälpen handhaves av vederbörande länsstyrelse samt, enligt länsstyrelsens närmare föreskrifter, av underlydande luftskyddschefer eller särskilt inrättade luftskyddsorgan (*lokala luftskyddsmyndigheter*). Sker utrymning från ett län till annat, ordnas transport (utbetalas resebidrag) av den länsstyrelse (lokala luftskyddsmyndighet), varunder utrymningsorten i luftskyddshänseende lyder, medan utrymningshjälpen i övrigt handhaves av den länsstyrelse (lokala luftskyddsmyndighet), under vilken inkvarteringsorten i nyssnämnda hänseende lyder.

15 §.

Den, som önskar erhålla utrymningshjälp, skall göra skriftlig *ansökan* om hjälpen, därest denna avser resa, hos den lokala luftskyddsmyndigheten i utrymningsorten och eljest hos nämnda myndighet i inkvarteringsorten. Därjämte åligger det en var, som önskar myndighets bistånd vid anskaffande av bostad å inkvarteringsorten eller som eljest från utrymningens början är

i behov av utrymningshjälp in natura, att härom före utrymningen göra skriftlig *anmälan* hos den lokala luftskyddsmyndigheten å utrymningsorten. Ansökan eller anmälan må för personer, som tillhöra samma hushåll, göras genom den, som förestår hushållet.

Ansökan eller anmälan skall för varje däri avsedd person innehålla uppgift om namn, yrke, födelsedatum samt bostadsadress i utrymningsorten och, där så kan ske, i inkvarteringsorten.

Ansökan om utrymningshjälp avseende resa skall därjämte innehålla en på heder och samvete avgiven förklaring, att sökanden saknar medel för resekostnadernas bestridande. Annan ansökan skall såvitt möjligt vara åtföljd av en på heder och samvete avgiven *deklaration* rörande sökandes och gentemot sökande försörjningspliktiga personers ekonomiska förhållanden. Den lokala luftskyddsmyndigheten må, om den finner skäl därtill, förelägga sökande att inkomma med deklaration, och i avvaktan därpå uppskjuta prövningen av ansökan.

Anmälan, som i första stycket sägs, skall innehålla, förutom i andra stycket angivna uppgifter, upplysning om vilket slag av utrymningshjälp, som erfordras. Därjämte skall angivas, huruvida och till vad belopp anmälare anser sig kunna utgiva kontant ersättning för utrymningshjälpen.

Ansökan, anmälan och deklaration, som avses i denna paragraf, skola såvitt möjligt avfattas å blankett, vartill luftskyddsinspektionen fastställer formulär. Ansökan eller anmälan erfordras icke för personer, vilka under utrymningen åtfölja skolklass eller anstalt. Vad ovan är sagt om deklaration eller annan uppgift om ekonomiska förhållanden skall ej äga tillämpning, då fråga är om utrymningshjälp, som meddelas utan återbetalningsskyldighet.

16 §.

Kungörelse om vad hjälpsökande har att iakttaga för erhållande av utrymningshjälp skall, därest utrymning anbefalles eller Kungl. Maj:t eljest det föreskriver, utfärdas av vederbörande länsstyrelse eller lokala luftskyddsmyndighet.

17 §.

Utrymningsbidrag utbetalas i förskott för vecka; dock att länsstyrelsen med avseende å förestående återflyttning eller andra särskilda omständigheter må föreskriva undantag härifrån.

18 §.

Har ansökan om utrymningsbidrag skett gemensamt enligt vad i 15 § första stycket sägs, bör, där ej särskilda skäl föranleda till annat, bidraget utbetalas till den, som förestår hushållet. Vederbörande myndighet äger, där så finnes lämpligt, utbetala hyresbidrag direkt till hyresvärden.

Kontrollbestämmelser.

19 §.

Beviljar myndighet i inkvarteringsorten ansökan, varom stadgas i 15 § första stycket, utan att i tredje stycket av samma paragraf omförmäld de-

klARATION avgivits, skall myndigheten samtidigt förelägga sökanden att inom viss kortare tid inkomma med sådan deklaration vid äventyr, att utrymningshjälpen kan indragas. Myndigheten må ock, där så finnes påkallat, förelägga alla eller vissa hjälptagare att inkomma med ny deklaration.

20 §.

Den, som åtnjuter utrymningshjälp, är skyldig att ofördröjligen till den lokala luftskyddsmyndigheten i inkvarteringsorten lämna uppgift om inträffade förändringar, vilka kunna vara av betydelse för hjälpbehovets bedömande, såsom att hjälptagaren eller gentemot denne försörjningspliktig person erhållit avlönat arbete eller eljest högre inkomster, att hjälptagaren avflyttat till annan ort eller intagits å sjukvårds- eller annan anstalt eller ock att hjälptagaren verkställt ombyte av bostad. För hushåll skall uppgiftsplikten fullgöras av den, som förestår hushållet.

21 §.

Den lokala luftskyddsmyndigheten skall granska inkomna deklarationer och uppgifter och, där så anses nödigt, söka införskaffa kompletterande upplysningar. Finnes uppenbart, att förutsättningar för meddelande av utrymningshjälp ej längre äro för handen, skall vederbörande avstängas från vidare hjälp. Myndigheten må ock kunna besluta om minskning av naturahjälp eller nedsättning av utrymningsbidrag.

Ansvarsbestämmelser m. m.

22 §.

Har någon åsidosatt skyldighet, som i 20 § sägs, eller till stöd för ansökan om utrymningshjälp mot bättre vetande eller av vårdslöshet lämnat oriktig uppgift, straffes med fängelse eller dagsböter, där ej straff å gärningen är i allmänna strafflagen utsatt.

Böter tillfalla kronan.

23 §.

Har någon, som åtnjuter utrymningshjälp, dömts till frihetsstraff, skall den myndighet, som meddelat hjälpen, indraga denna under tiden för straffverkställigheten. Har hjälptagare dömts till annat straff, må myndigheten indraga hjälpen helt eller delvis under viss tid, högst en månad.

Har i annat fall än i första stycket sägs hjälptagare gjort sig skyldig till olämpligt uppträdande mot myndigheter, anstaltspersonal, inackorderingsvärdar eller andra, med vilka han i anledning av utrymningen haft att träda i förbindelse, vårdslöshet vid handhavande av annans egendom, liknöjdhet i fråga om tillsyn över minderåriga familjemedlemmar eller annan därmed jämförlig försummelse, må den försumlige, sedan han blivit hörd i ärendet, av den lokala luftskyddsmyndigheten tilldelas varning; och må han tillika, om skäl därtill äro, avstängas från utrymningshjälpen enligt vad i första stycket sista punkten stadgas.

Om besvär.

24 §.

Är någon missnöjd med beslut, som enligt denna förordning fattats av lokal luftskyddsmyndighet, må han däröver anföra besvär hos länsstyrelsen. Besvären skola före klockan tolv å trettionde dagen efter den, då klaganden erhöll del av beslutet, avlämnas till länsstyrelsen.

För medlemmar av hushåll må talan föras av den, som förestår hushållet.

25 §.

Över länsstyrelses beslut i ärende, som dit fullföljts enligt 24 §, må klagan ej föras.

Annat beslut, som enligt denna förordning meddelats av länsstyrelse, må överklagas hos Kungl. Maj:t inom tid, som i allmänhet är bestämd för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut.

Särskilda bestämmelser.

26 §.

Vad i denna förordning stadgas om utrymningshjälp i samband med bortflyttning skall i tillämpliga delar gälla vid omflyttning inom luftskyddsort.

Finnes utrymningshjälp böra utgå i andra fall än förut i denna förordning är sagt, meddelar Kungl. Maj:t bestämmelser härom.

27 §.

Erforderliga anvisningar för tillämpningen av denna förordning utfärdas av luftskyddsinspektionen, som därvid har att samråda med den enligt familjebidragslagen förordnade tillsynsmyndigheten.

Denna förordning träder omedelbart i kraft.

Bilaga 2.

Förslag

till

Lag om skyldighet att utgiva ersättning för utrymningshjälp.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

I fråga om skyldighet att utgiva ersättning till staten för utrymningshjälp, som enligt vad därom är särskilt stadgat lämnats i samband med ut-

rymning av luftskyddsort eller annat område, skall gälla vad nedan i denna lag stadgas.

2 §.

Den, som för egen del mottagit utrymningshjälp, är skyldig att härför utgiva ersättning. Sådan ersättningsskyldighet må dock ej göras gällande, medan utrymningen varar, såvida ej anledning finnes till antagande, att betalningsskyldigheten kan fullgöras.

Den, som i annat fall än i 3 § sägs är underhållsskyldig mot person, till vilken lämnats utrymningshjälp, är ersättningsskyldig för hjälpen, i den mån det ålegat honom att utgiva underhåll till hjälptagaren. Denna ersättningsskyldighet må ej så länge utrymningen varar göras gällande, med mindre det finnes anledning antaga, att underhållsskyldigheten åsidosättes.

Har avtal träffats om utrymningshjälp in natura mot kontant betalning, må den myndighet, som meddelat hjälpen, utkräva betalningen utan hinder av ovan stadgade inskränkningar i rätten att göra ersättningsskyldighet gällande.

3 §.

Den, som är underhållsskyldig mot barn tillhörande utrymd skolklass, skall för sådant barn såsom ersättning för alla av utrymningen förorsakade kostnader erlagga 70 öre för dag. Beloppet erlägges månadsvis i efterskott. Kan den underhållsskyldige icke fullgöra denna betalningsskyldighet, må dock på ansökan befrielse därifrån helt eller delvis meddelas honom.

4 §.

Från ersättningsskyldighet, som i 2 och 3 §§ sägs, äro frikallade:

den, som vid utrymnings början icke uppnått en ålder av sexton år; värnpliktig samt hans hustru och barn för utrymningshjälp, som åtnjutits av den värnpliktiges familj, medan den värnpliktige varit inkallad till militär-tjänstgöring; samt

den, som uttagits till ständig luftskyddstjänst tillsvidare samt dennes make och barn för utrymningshjälp, som åtnjutits av den tjänstgörandes familj, medan tjänstgöringen pågått.

Ersättningsskyldighet föreligger ej för utrymningshjälp, vid vars meddelande tillkännagivits eller uppenbarligen förutsatts, att hjälpen lämnades utan återbetalningsskyldighet.

5 §.

Ersättning för förplägnad in natura ävensom, i förekommande fall, för kontant bidrag för bestridande av smärre personliga utgifter må sammanlagt ej bestämmas till högre belopp, än som skulle kunna hava utgått till hjälptagaren i underhållsbidrag. För inkvartering in natura må ej fastställas högre ersättning än som skulle kunna hava utgått i hyresbidrag.

6 §.

Skyldighet att utgiva ersättning, som vid utrymnings upphörande kvarstår ogulden, må ej gentemot ersättningsskyldig person göras gällande till

högre belopp, än denne med hänsyn till sin inkomst och förmögenhet kan antagas vara i stånd att erlagga inom loppet av två år efter sagda tid.

Sedan tre år förflutit från utrymningsens upphörande, må ersättnings-skyldighet, som avses i denna lag, icke vidare göras gällande.

7 §.

Har utrymningshjälp, som icke avser resa, lämnats person, som mottagits till stadigvarande försörjning av fattigvårdssamhälle eller som omhändertagits av barnavårdsnämnd, åligger det fattigvårdssamhället att härför till staten utgiva ersättning, i den mån staten i följd av utrymningen fått vidkännas kostnader, som eljest skolat stanna å samhället.

8 §.

Konungen eller myndighet, som Konungen förordnar, äger, när särskilda skäl därtill äro, meddela befrielse helt eller delvis från ersättningskyldighet även i andra fall än förut är sagt.

9 §.

Lärare, läkare, vårdare eller annan erforderlig personal, som medföljer vid utrymning av skola, sjukhus eller annan anstalt, skola under utrymning avlönas av den, som driver anstalten. I fråga om skyldighet för sådan personal att utgiva ersättning för utrymningshjälp skall, där ej Konungen annorlunda förordnar, gälla vad i 2—8 §§ stadgas.

10 §.

Fråga om skyldighet att utgiva ersättning för utrymningshjälp eller om befrielse från sådan skyldighet prövas medan utrymningen varar av vederbörande överexekutor i utrymningsorten.

Sedan utrymningen upphört, prövas fråga, som i första stycket sägs, av en särskild nämnd (*utrymningsnämnd*).

11 §.

Utrymningsnämnd består av ordförande och två ledamöter. Sådana nämnder skola, när Konungen så förordnar, utses inom varje utrymningsort till det antal länsstyrelsen bestämmer. Länsstyrelsen skall ock fastställa visst område för varje nämnd.

Ordförande i utrymningsnämnd jämte suppleant för denne utses av länsstyrelsen. Övriga ledamöter, en var jämte suppleant, utses på sätt om valda ledamöter i taxeringsnämnd är stadgat. I fråga om behörighet att vara ledamot i utrymningsnämnd och rätt att avsäga sig sådant uppdrag skall gälla vad som är stadgat beträffande ledamöter i taxeringsnämnd. Utrymningsnämnd är ej beslutför, där ledamot är frånvarande, såvida ej suppleanten tjänstgör i den frånvarandes ställe. Över nämndens beslut skall föras protokoll.

Länsstyrelsen skall utse lämplig person att i egenskap av kronoombud bevaka kronans rätt inför utrymningsnämnd. Kronoombudet äger deltaga i nämndens överläggningar men ej i dess beslut.

Utrymningsnämnd är behörig att pröva fråga om ersättningsskyldighet för varje hjälptagare, som utflyttat från eller omflyttat inom område, som i första stycket avses, ävensom för person, som är underhållsskyldig mot sådan hjälptagare.

12 §.

Finner myndighet, som meddelat utrymningshjälp, ersättningsskyldighet enligt 2 § föreligga medan utrymningen varar, skall myndigheten hos överexekutor, som i 10 § sägs, yrka, att vederbörande ålägges betalningsskyldighet. Överexekutor äger därvid bestämma, att betalningsskyldigheten skall, så länge utrymningen varar eller till dess överexekutor annorlunda förordnar, fullgöras å vissa tider.

Bifalles yrkande om betalningsskyldighet, skall överexekutors beslut överlämnas till den myndighet, som å utrymningsorten verkställer uppbörden av kronoutskylderna. Denna myndighet skall delgiva beslutet med den ersättningsskyldige samt debitera och uppbära ersättningsbelopp. Indrivning må, om så erfordras, verkställas i den ordning, som är stadgad beträffande kronoutskylder.

13 §.

Beträffande personer, vilka ersättningsskyldighet åligger enligt 3 §, skall den lokala luftskyddsmyndigheten i utrymningsorten snarast möjligt efter utrymningsens anbefallande utfärda kungörelse med anmaning för dem att å angivna tider och på närmare angivet sätt fullgöra sin betalningsskyldighet. Betalningen skall erläggas till den myndighet, som å utrymningsorten verkställer uppbörden av kronoutskylderna. I kungörelsen skall angivas, att ansökan om befrielse helt eller delvis från ersättningsskyldighet må av den, som ej kan fullgöra den i kungörelsen angivna betalningsskyldigheten, skriftligen inom viss tid göras hos överexekutor, som i 10 § sägs. Överexekutor fastställer därefter i samband med prövning av inkomna ansökningar och med ledning av uppgifter från vederbörande luftskyddsmyndigheter ersättningslängd och håller densamma, efter därom utfärdad kungörelse, tillgänglig för granskning under tjugu dagar.

Sedan ersättningslängden överlämnats till den i första stycket nämnda uppbördsmyndigheten, åligger det denna att, om ersättningsbelopp ej erlägges å stadgad förfallodag, indriva beloppet i den ordning, som är stadgad beträffande kronoutskylder.

14 §.

Beträffande personer, för vilka skyldighet att utgiva ogulden ersättning kvarstår efter utrymningsens upphörande, upprättar utrymningsnämnden på grundval av uppgifter från vederbörande luftskyddsmyndigheter förberedande ersättningslängd, upptagande för en var värdet av den utrymningshjälp han erhållit och den ersättning härför, som han må hava utgivit. Längden

skall hållas tillgänglig för granskning under tjugu dagar, inom vilken tid anmärkning mot längden och ansökan om befrielse helt eller delvis från ersättningsskyldighet må skriftligen göras hos nämnden. Det åligger nämnden att härom utfärda kungörelse och till varje sakägare avlåta underrättelse genom rekommenderat brev; och skall i sådant brev angivas för sakägaren i längden upptaget fordringsbelopp. Nämnden fastställer därefter slutlig ersättningslängd. Finner nämnden uppenbart, att anledning till befrielse helt eller delvis från ersättningsskyldighet föreligger enligt 6 §, äger nämnden besluta om sådan befrielse, ändå att ansökan därom icke blivit gjord. Den slutliga ersättningslängden skall, efter därom utfärdad kungörelse, hållas tillgänglig för granskning under tjugu dagar.

Sedan den slutliga ersättningslängden av utrymningsnämnden överlämnats till den myndighet, som verkställer uppbörden av kronoutskylder, skall sistnämnda myndighet debitera ersättningsbeloppen till uppbörd, fördelade på två år, samt verkställa uppbörden. Indrivning må, om så erfordras, ske i den ordning, som är stadgad med avseende å kronoutskylder.

15 §.

Fråga om ersättningsskyldighet för fattigvårdssamhälle enligt 7 § provas av länsstyrelsen i det län, där samhället är beläget. Har utrymningshjälpen meddelats inom annat län, bör det ankomma på länsstyrelsen därstädes att göra framställning om åläggande av ersättningsskyldighet.

16 §.

Enskild sakägare, som är missnöjd med överexekutors beslut i fall, som avses i 12 eller 13 §, må anföra besvär hos kammarrätten. Besvären skola avlämnas till överexekutor, i fall, som avses i 12 §, före klockan tolv å trettionde dagen efter den, då klaganden erhöll del av beslutet, och eljest inom samma tid efter det ersättningslängden blev tillgänglig för granskning.

Är kronoombud eller enskild sakägare missnöjd med utrymningsnämnds beslut, varigenom slutlig ersättningslängd fastställts, må klagan föras hos kammarrätten. Besvären skola före klockan tolv å trettionde dagen efter den, då längden blev tillgänglig för granskning, avlämnas till utrymningsnämndens ordförande.

Klagan över länsstyrelses beslut i ärende, som i 15 § sägs, må av vederbörande fattigvårdssamhälle föras hos kammarrätten. Besvären skola inom tid, som förut nämnts, räknat från det klaganden erhöll del av beslutet, avlämnas till länsstyrelsen.

Överexekutor eller länsstyrelse, som enligt vad förut är sagt mottagit besvär, skall insända besvären jämte eget yttrande till kammarrätten. Vad sålunda är stadgat skall äga motsvarande tillämpning, då besvär avlämnats till utrymningsnämnds ordförande, dock att yttrandet över besvären skall avgivas av nämnden.

Över kammarrättens beslut må klagan icke föras.

17 §.

Beslut om ersättningsskyldighet verkställas utan hinder av att beslutet icke vunnit laga kraft.

Hava besvär, som av enskild sakägare förts över honom ålagd ersättningsskyldighet, bifallits, och är klaganden i följd därav berättigad till återbäring av erlagt eller uttaget ersättningsbelopp, skola stadgandena om restitution av kronoutskylder och om ränta därvid äga motsvarande tillämpning.

18 §.

De närmare bestämmelser med avseende å tillämpningen av denna lag, som finnas erforderliga, meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling; och skola lagens bestämmelser äga tillämpning även beträffande utrymningshjälp, som meddelats dessförrinnan.

*Bilaga 3.***Förslag**

till

**Förordning angående grunderna för avlöning av viss personal
tillhörande det allmänna luftskyddet.**

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

För luftskyddsort, varest allmänt luftskydd planlagts, skall länsstyrelsen på förslag av luftskyddschefen eller efter hans hörande i överensstämmelse med vad nedan stadgas fastställa avlöningsreglemente för annan personal vid det allmänna luftskyddet än sådan, som enligt 9 § lagen om förfoganderätt för luftskyddets behov ställas till förfogande av kommun. Där så finnes lämpligt, må gemensamma bestämmelser utfärdas för flera luftskyddsorter eller för hela länet.

Med luftskyddstjänstgöring avses i denna förordning såväl luftskyddstjänst, varom förmäles i 10 § lagen om förfoganderätt för luftskyddets behov, som arbete för luftskyddet, varom stadgas i 11 § samma lag.

2 §.

Vid upprättande av avlöningsreglemente skall på sätt nedan anges hänsyn tagas till den indelning i dyrorter, som verkställts enligt lagen om folkpensionering.

3 §.

Löntagare i statens tjänst äger under luftskyddstjänstgöring bibehålla sina avlöningsförmåner enligt för honom gällande avlöningsreglemente; dock må övertidsersättning ej utgå. Till sådan löntagare må ej utgå i denna förordning avsedd ersättning för luftskyddstjänstgöring.

4 §.

För personal, som under en tid av minst tre dagar i följd fullgör luftskyddstjänstgöring, må, där ej nedan annorlunda stadgas, lönen för dag (*daglön*) högst bestämmas i ortsgrupp I till 4 kronor, i ortsgrupp II till 5 kronor och i ortsgrupp III till 6 kronor med tillägg av en krona för familjemedlem över sexton år och 70 öre för annan familjemedlem.

Den enligt första stycket bestämda daglönen må höjas för personer, som innehava högre befälsställning, med högst fyrtio procent och för dem, vilka innehava lägre befälsställning eller särskild kompetens för viss luftskyddstjänst, med högst tjugu procent.

Såsom familjemedlemmar i förhållande till den, som fullgör luftskyddstjänstgöring, räknas:

a) make, barn, adoptivbarn samt fränskild make, en var under förutsättning att den tjänstgörande är underhållsskyldig gentemot vederbörande och vid tiden för luftskyddstillståndets inträde i väsentlig mån bidragit till dennes underhåll;

b) föräldrar, adoptant, makes barn och makes adoptivbarn, en var under de förutsättningar, som angivas under a), och under förutsättning tillika, att den tjänstgörande vid tiden för luftskyddstillståndets inträde sammanbodde med vederbörande; samt

c) husföreståndarinna under förutsättning, att den tjänstgörande sammanbor med barn under sexton år men ej med arbetsför hustru.

Personer, vilka åtnjuta utrymningshjälp, må ej vid daglönens bestämmande räknas såsom familjemedlemmar.

5 §.

Vid tjänstgöring under kortare tid än i 4 § sägs utgå med nedan stadgade undantag *timlön* med en tiondel av daglönen för icke familjeförsörjare, dock högst för en tjänstgöringstid av tio timmar under samma dygn.

För luftskyddstjänstgöring, som infaller under tid, då vederbörande eljest icke skulle hava utfört förvärvsarbete, utgår ej ersättning, såvida icke tjänstgöringen omfattar minst två timmar av ett dygn.

Omfattar tjänstgöring, för vilken ersättning skall utgå, brutet timantal, skall varje påbörjad fjärdedels timma betalas med fjärdedels timpenning.

För den, som i enlighet med givna föreskrifter inställer sig till tjänstgöring snarast möjligt efter meddelande om luftfara eller efter signalen flyglarm, räknas tjänstgöringstiden från nämnda meddelande eller signal.

Dygn räknas från klockan 6.

6 §.

För personer, som under luftskyddstjänstgöring till sådant belopp åtnjuta lön från annan än staten eller kommun eller pension, att de och deras familjer kunna erhålla sin bärgning därav, utgår ersättning för luftskyddstjänstgöring i fall, som avses i 4 §, med hälften av de för icke familjeförsörjare fastställda beloppen, och i fall, som avses i 5 § första stycket, med hälften av de enligt sistnämnda paragraf fastställda beloppen.

För personer under aderton år äger luftskyddschefen bestämma lägre lönebelopp än de i 4 och 5 §§ angivna.

För dem, som erhålla förplädnad respektive inkvartering in natura, minskas daglönen i fall, som avses i 4 §, med två kronor respektive 50 öre, i fall, varom här ovan i första stycket förmåles, med hälften av dessa belopp och i fall, som i nästföregående stycke sägs, med det belopp, som luftskyddschefen prövar skäligt.

Det åligger envar, som önskar komma i åtnjutande av i denna förordning avsedda förmåner, att på anmodan av luftskyddschef avgiva en på heder och samvete underskriven uppgift angående sina inkomster under tjänstgöringstiden.

7 §.

För sådant arbete för luftskyddet, som avses i 11 § lagen om förfoganderätt för luftskyddets behov, utgår ersättning allenast om arbetet väsentligen inskränker den tjänstgörandes möjligheter att utföra förvärvsarbete eller det eljest kan antagas, att den tjänstgörande för sitt och sin familjs uppehälle är i behov av ersättning.

8 §.

Lider någon, som tagits i anspråk för ständig luftskyddstjänstgöring tills vidare, på grund härav sådan minskning i sina inkomster, att han icke förmår fullgöra skyldighet att betala hyra för sin bostad eller ränta och amortering å lån för bostadens anskaffande, amortering dock allenast såvitt avser högst en tjugondel av sammanlagda lånesumman för år räknat, eller förpliktelser mot bostadsrättsförening, må länsstyrelsen på därom gjord ansökan tillerkänna honom skäligt bostadsbidrag.

9 §.

Lön och bostadsbidrag utbetalas i efterskott.

10 §.

Den, som tagits i anspråk för ständig tjänstgöring tillsvidare, äger vid tjänstledighet av anledning, som i 14 § civila avlöningsreglementet sägs, åtnjuta full lön ävensom i förekommande fall bostadsbidrag. Under tjänstledighet för annan sjukdom, än som i nämnda paragraf avses, må tre fjärdedelar av lönen och av bostadsbidraget utgå.

Vid tjänstledighet, som avses i första stycket, må lön åtnjutas under sammanlagt högst två månader.

11 §.

Tages för luftskyddstjänstgöring i anspråk någon, som tillhör sådan grupp av personer, för vilken lagstadgad tjänsteplikt gäller, och har Kungl. Maj:t fastställt grunder för avlöning i statens tjänst av ifrågavarande personal, skola dessa grunder tillämpas jämväl under luftskyddstjänstgöringen.

12 §.

De anvisningar, som finnas erforderliga för tillämpning av denna förordning, meddelas av luftskyddsinspektionen.

Denna förordning träder omedelbart i kraft.

Bilaga 4.

Förslag

till

Lag med särskilda bestämmelser rörande utsökning hos vissa personer vid utrymning eller fullgörande av luftskyddstjänst m. m.

Häriigenom förordnas som följer:

1 §.

De stadganden om utmätning eller inskränkning i rätten att återtaga av betalningsgods m. m., som äro meddelade till förmån för sådana värnpliktiga, vilka inkallats till tjänstgöring jämlikt § 28 mom. 1 eller § 36 mom. 2 värnpliktslagen, skola äga motsvarande tillämpning i fråga om person, som i anledning av utrymning av luftskyddsort eller annat område vistas utom sin bostadsort under förutsättning, att han tillhör befolkningsgrupp, som av myndighet genom kungörelse i vederbörlig ordning blivit ålagd eller uppmanad att bortflytta; och skall därvid å nämnda vistelse utom hemorten tillämpas vad som stadgas med avseende å värnpliktstjänstgöringen.

2 §.

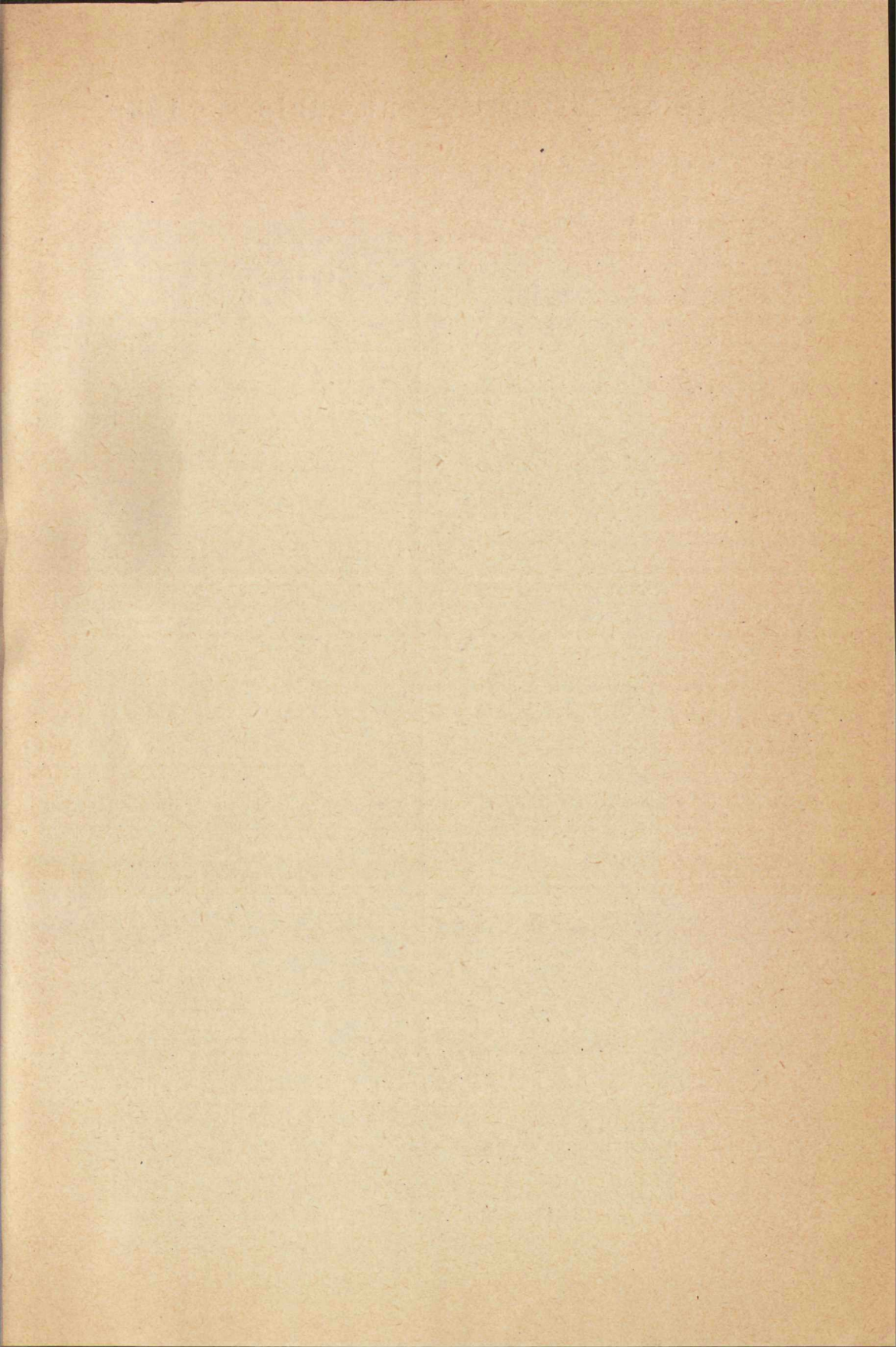
Vad i 1 § stadgas skall äga motsvarande tillämpning beträffande den, som enligt 10 § lagen den 31 mars 1938 (nr 90) om förfoganderätt för luftskyddets behov uttagits till ständig luftskyddstjänst tillsvidare. I fråga om person, som sålunda uttagits, skola ock tillämpas de stadganden rörande indrivning av utskylder eller verkan av dröjsmål med betalning därav, som äro givna till förmån för de i 1 § omförmälda värnpliktiga. I dessa fall skall å luft-

skyddstjänsten tillämpas vad som stadgas med avseende å värnpliktstjänstgöringen och å vederbörande luftskyddschef vad som är föreskrivet beträffande militär befälhavare.

3 §.

Har i fall, som i 1 § avses, utflyttad person på grund av underlåten hyresbetalning eller eljest ålagts att avträda bostad eller arbetslokal å den utrymda orten, må vräkning, som i anledning därav äger rum, icke verkställas på sådant sätt, att åtgärden medför risk för att hans bohag eller arbetsredskap skola förfaras.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Statens offentliga utredningar 1939

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

- Betänkande med förslag till ändringar i vissa delar av sjömanslagen m. m. [21]
Betänkande med förslag till lag om arbetsfostran m. m. [25]
Betänkande ang. revision av tryckfrihetsförordningens ansvarighetsregler och därmed sammanhängande författningar. [32]
Betänkande med förslag till ändringar i förmynderskapslagstiftningen. [33]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

- Betänkande ang. justitiekanslerns, justitieombudsmannens och militieombudsmannens allmänna ämbetsställning m. m. [7]
1937 års landsfiskals- och stadsfiskalsutredning. Betänkande med förslag till omorganisation av landsfiskals- och stadsfiskalsbefattningarna m. m. [9]
Betänkande om stats tjänstemäns ställning vid arbetskonflikter. [19]
1937 års domsagoutredning. Betänkande med förslag till omorganisation av domsagoförvaltningen samt lönereglering för domsagopersonalen. [29]
Utredning ang. statsdepartementens organisation och därmed sammanhängande frågor. [44]

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

- Betänkande ang. revision av tjänsteförteckningen i vad avser statens affärsdrivande verk. [5]
1936 års lönekommitté. Betänkande med förslag till militärt icke-ordinariereglemente. [10]
1938 års arvskattekommitté. Betänkande med förslag till förordning om arvs- och gåvoskatt m. m. [18]
Nytt förslag till riktlinjer för bestämmandet av ersättning för tjänstebostad. [36]
1936 års lönekommitté. Betänkande med förslag till manskapsavlöningsreglemente. [38]

Politi.

- Betänkande med förslag till vissa ändringar i beklädnadsreglementet för polispersonalen m. m. [20]
Betänkande med utredning och förslag ang. civilbefolkningens försende med gasmasker samt inrättande av skyddsrum för luftskyddsändamål. [42]

Nationalekonomi och socialpolitik.

- Rationaliseringsutredningens betänkande. Del 1. Motiv och förslag. [13] Del 2. Verkställda undersökningar. [14]
Hembiträdesutredningens betänkande. 2. Betänkande med förslag till lag om reglering av anställnings- och arbetsförhållandena inom det husliga arbetet. [15]
Arbetslöshetsräkningen den 31 augusti 1937. Del 2. Arbetsfrihet m. m. [24]
Betänkande med utredning och förslag rörande tillgodo-seendet av behovet av allmänna samlingslokaler. [30]

Hälsö- och sjukvård.

- Ledningen av landstingens hälso- och sjukvårdsverksamhet. [23]
Betänkande ang. vissa med vården av civila patienter å garnisonssjukhusen sammanhängande organisationsfrågor. [31]

Allmänt näringsväsen.

- Betänkande med förslag till kungörelse med vissa föreskrifter ang. tillverkning av bröd efter vikt m. m. [37]

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

- Underlättandet av kvinnornas arbete i de mindre lantheim-men. [6]
Betänkande rörande ett ändamålsenligt utnyttjande av kronans fiskevatten. [28]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

- Betänkande ang. åtgärder till motverkande av vattenförorening m. m. 1. Förslag och motivering. [40]

Industri.

- Betänkande och förslag rörande befrämjande av avsättningen av den svenska stenindustriens produkter. [11]
Betänkande rörande industriellt utnyttjande av halm. [12]

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

- Betänkande ang. grunder för intagning av enskild väg till allmänt underhåll liksom ang. statsbidrag till enskilda vägar. [1]
Betänkande med förslag till taxa för befordring av gods m. m. å statens järnvägar. [3]
Betänkande med förslag till exporttariffer. [8]
Betänkande och förslag ang. vissa med beviljande av tillstånd till yrkesmässig automobiltrafik förenade frågor. [22]
Betänkande med förslag rörande skärgårdarnas behov av förbättrade kommunikationer. [34]
Dragbilar. Betänkande med förslag till klassificering av vissa för framdragande av släpfordon eller arbetsredskap ombyggda bilar. m. m. [35]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

- Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt. Svensk namnbok till vägledning vid val av nya släktnamn. [4]
Utredning och förslag ang. fortsatt förstatligande av kommunala mellanskolor. [16]
Utredning och förslag rörande fri undervisningsmaterieell för folk- och fortsättningsskolor. [17]
Betänkande med utredning och förslag ang. rätt för folkskollärare m. fl. att inskrivas vid universitet och högskolor samt där avlägga examina. [27]
Utredning och förslag ang. de kommunala flickskolornas organisation. [39]
1938 års docentutredning. Betänkande och förslag rörande docentinstitutionen. [41]

Försvarsväsen.

- Utredning och förslag rörande plats i Stockholms skärgård för förläggning av Stockholms örlogsbas [2]
Sociala försvarsbereidskapskommittén. Betänkande. Del 1. Förslag till familjebidragslag m. m. [26]. Del 2. Förslag till bestämmelser om utrymningshjälp och avlöning av viss luftskyddspersonal m. m. [45]
Betänkande med utredning och förslag ang. rekryteringen av försvarsväsendets officerskårer m. m. [48]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.